

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Politicko-geografický vývoj v současném Jemenu – cesta
k rozpadlému státu?**

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – východoevropská studia

Bakalářská práce

**Politicko-geografický vývoj v současném Jemenu – cesta
k rozpadlému státu?**

Lenka Prokšová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2013

.....

Děkuji

PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za poskytnutí odborných rad, konzultací a veškerou pomoc při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Vymezení pojmů	6
2.1 Slabé státy	7
2.2 Rozpadající se státy	8
2.3 Rozpadlé státy.....	9
2.4 Kolaps státu (zcela zhroucené státy).....	10
2.5 Rozpadající se státy a terorismus.....	11
2.6 Index rozpadlých států.....	12
2.7 Index vnímání korupce	14
3. Jemen – historický přehled a reálie	15
3.1 Sjednocení státu	16
3.2 Vývoj země do roku 2011.....	18
3.2.1 Ekonomická charakteristika státu.....	22
3.2.2 Otázka jemenského režimu	26
4. Jemenská krize	29
4.1 Aktéři jemenské krize	31
4.2 Role jemenského státu – protiteroristické operace	33
4.3 Postoj USA k jemenské krizi	36
4.3.1 Příčiny přítomnosti amerických vojenských jednotek v Jemenu	37
4.3.2 Jemenská větev Al-Káidy a USA	38
5. Perspektivy Jemenu.....	40
6. Závěr.....	43
7. Seznam použité literatury.....	48
8. Resumé	58
Příloha I.: Mapa provincií Jemenu:	59
Příloha II.: Mapa konfliktů v Jemenu:	60
Příloha III.: Strategie jemenské větve Al-Káidy:.....	61

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám politicko-geografickým vývojem a současnou situací v Jemenské republice. Jemen patří mezi nejméně rozvinuté země světa. Slabou hospodářskou situací doprovází nestabilita, chaos a násilí. Tento stav je zapříčiněn tím, že centrální vláda ztratila kontrolu nad regiony na severu i jihu svého území. Situaci rovněž zhoršuje přítomnost teroristické organizace Al-Káida. Problematika rozpadajících se států představuje závažné téma současné geopolitiky. Nestabilita takových států totiž umožňuje intenzivní ilegální migraci, terorismus, pašeráctví a obchod s lidmi.

Podle tzv. indexu rozpadlých států, řazeného od nejkritičtějšího hodnocení ohledně rozpadu státnosti, zaujímá Jemenská republika již šesté místo v žebříčku 178 zkoumaných států (Fund for Peace, 2013b). Cílem mé práce je analyzovat příčiny rozpadu jemenského státu. V této souvislosti se budu zabývat otázkou, jaký podíl má na současném stavu země bývalý prezident Alí Abdulláh Sálíh a jací jsou aktéři současné jemenské krize. Ve své studii se rovněž věnuji následujícím aspektům:

- historickému vývoji Jemenské republiky
- rozpadu státnosti
- ekonomické situaci Jemenu
- analýze vnitropolitických problémů Jemenu (zde se zaměřím především na to, jakou roli zde hraje teroristická organizace Al-Káida, popř. jaké další elementy a extremistické skupiny Jemen ohrožují)
- charakteristice jemenské krize
- zhodnocení pomoci USA o obnovu bezpečnosti v Jemenu
- budoucí perspektivou Jemenu

V bakalářské práci nejprve definuji metodu kvalitativního výzkumu (případovou studii). Mezi nejvýznamnější metodologické kroky obecného výzkumného rámce případové studie patří definice výzkumného cíle – určení toho, co je předmětem vý-

zkumu, charakteristika a operacionalizace proměnných a výběr konkrétního případu či více případů. Abychom mohli úspěšně vytvářet a zkoumat klasickou metodou kvalitativního výzkumu (případovou studii) je nezbytné vědět, co znamená termín případ a co případová studie. Aplikace případové studie není použitelná čistě jen pro budování teoretického zázemí stanovených disciplín, praktické využití je možné i mimo teoreticko-vědecký směr. Existuje velké množství definic případů a případových studií. Podle Michala Kořana je případem „dostatečně ohraničený aspekt historické epizody či dostatečně ohraničená historická epizoda sama o sobě“. Kořan dodává, že v kvalitativní metodologii není nikdo schopen přesně specifikovat to, co znamená „dostatečně ohraničené“. Případ může být rovněž definován jako určitý objekt nebo uzavřený systém, který má jasné hranice a svou specifickou podstatu. Z příkladů vyplývá, že „nejlepší“ definicí případu je situace, kdy daný fenomén nebo epizoda splňuje oba požadavky – ohraničení časové a tematické. Pojem případová studie představuje detailní analýzu daného případu, jež byl zvolen objektem výzkumu. Cílem případové studie je poskytnutí hlubokého porozumění či příčinného vysvětlení případu. Tato studie musí brát v potaz celkový kontext události nebo objektu (politický, sociální, historický), děje či fenoménu a rovněž musí podat komplexní obrázek, kde bude zahrnuto co možná největší množství proměnných (Kořan, 2008: 32-33). Případová studie je kvalitativní metodou proto, že perfektně splňuje základní cíle kvalitativního výzkumu, jelikož zkoumá současné jevy do jejich hloubky ve skutečném kontextu. A to zvláště v případě, kdy hranice mezi daným jevem a jeho kontextem nejsou zcela jasné (Yin, 2009: 18).

Mezi základní druhy případových studií patří tzv. jedinečná případová studie a instrumentální případová studie. V instrumentální případové studii představuje studium daného případu pouhý nástroj (instrument), který je využit v práci s teorií. Základní princip instrumentálních studií spočívá ve společném konsenzu mezi „teoretickou úsporností a teoretickou bohatostí“. Teorie úsporné nepracují s tak velkým množstvím proměnných, ojedinele nabízejí hluboké vysvětlení daných případů. Jejich hlavní předností je použitelnost pro velké množství zkoumaných případů. Naopak, bohaté teorie disponují konkrétním a detailním vysvětlením pro vysoce jedi-

nečné typy případů. Takovéto studie hledají podmínky, za kterých bude docházet ke specifickým jevům, a dále mechanismy, skrz které k nim dochází (teorie úspěšné oproti tomu hledají, jaká je četnost výskytu těchto fenoménů). Jedinečná případová studie očekává od případové studie pouze detailní prozkoumání daného případu. Jedná se o takový typ případu, který je zkoumán jen pro svou vnitřní povahu, pro svou specifčnost. Zájem o tuto studii vychází z epistemologického předpokladu (interpretativní porozumění má stejnou vědeckou hodnotu jako vysvětlení teoretické či příčinné) a dále z ontologického předpokladu (všechny sociální akty nebo sociální subjekty jsou jedinečné). Základní charakteristika takovéto případové studie spočívá v komplexním úsilí o celistvé a hluboké porozumění daným fenoménům bez ambice přispět k hlubším poznatkům o jiných fenoménech (Kořan, 2008: 33-35). Právě jedinečnou případovou studii aplikuji na svoji práci.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na část teoreticko-metodologickou a analytickou. V teoreticko-metodologické části se věnuji rozboru dané problematiky a přehledu dosavadních teoretických poznatků, které se vztahují ke stanovenému případu. Vymezím základní pojmy jako rozpadlý a rozpadající se stát a další pojmy s tím související. Charakterizují rovněž index rozpadlých států, který je sestavován na základě dvanácti různých kritérií. U těchto kritérií uvedu v tabulce konkrétní výsledky Jemenské republiky. Dále popíši index vnímání korupce.

Ve třetí kapitole se věnuji historickému vývoji země od konce první světové války do konce roku 2011, kde mj. uvádím klíčové události, jako např. sjednocení státu (1990) nebo občanskou válku (1994). V této části rovněž charakterizují vládu bývalého prezidenta Alího Abdulláha Sáliha (1978 – 2011/2012), která byla často spojována s nedemokratickým způsobem vládnutí. Éru Sálihovy vlády popisují od nástupu k moci do čela sjednoceného Jemenu až do předání prezidentských pravomocí současnému vůdci Al-Hadímu (2012). Následně se věnuji ekonomické charakteristice současného Jemenu. Zde vymezím pojem chudoba a charakterizují hospodářskou situaci Jemenu (rovněž popisují dvě významné arabské organizace – Ligu arabských států a Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu). V poslední části třetí kapitoly

se zabývám otázkou jemenského režimu a jeho stranickým systémem a v této souvislosti zkoumám, jakým způsobem je zde demokracie uplatňována.

V analytické části (čtvrtá a pátá kapitola) charakterizují jemenskou krizi, kterou ovlivňuje řada faktorů. Jedním z nich je trvale nízká životní úroveň obyvatel Jemenské republiky. Další z příčin pomalého hospodářského rozvoje, rozsáhlé chudoby a trvalých konfliktů v zemi je nepochybně přítomnost islámské organizace Al-Káida. Jemenská vláda vyvíjí značné úsilí k řešení této problematiky, avšak její snahy jí velmi ztěžuje právě trvalá přítomnost teroristické organizace. Na potlačování aktivit Al-Káidy v Jemenu se podílejí také Spojené státy americké poskytující finanční pomoc, která představuje pro Jemenskou republiku klíčovou podporu. Jemenské obyvatelstvo však s přítomností amerických vojsk nesouhlasí a je proti jejich dalšímu rozmístování na svém území. V této části se rovněž zaměřuji na ústřední aktéry, kteří se podílejí na současné jemenské krizi. Prostřednictvím kvalitativní metody (případové studie) se proto pokusím provést kazuistiku současné situace v Jemenské republice. Budu se zabývat otázkou, jakým způsobem se zde americké vojenské jednotky angažují (v čem spatřuji přínosy a v čem naopak negativa). V páté kapitole se pokusím zhodnotit, jaká je budoucí perspektiva Jemenu.

V závěru práce formuluji dílčí i celkové výsledky a rozebírám jednotlivá kritéria indexu rozpadlých států, která jsou rozdělena do tří skupin (sociální, ekonomická a vojensko-politická). Při popisování sociálních kritérií se zaměřuji především na růst jemenské populace, uprchlíky, vnitřně vysídlené osoby a nesourodost místních kmenů. Dále rozebírám ekonomické ukazatele – tedy údaje o HDP, inflaci a nezaměstnanosti. Pozornost věnuji zejména docházejícím zásobám ropy a vody, které jsou jedním z klíčových hospodářských problémů Jemenu. Popisuji zde rovněž hospodářský pokles Jemenu, ke kterému došlo za vlády bývalého prezidenta Sáliha, a porovnávám ho s údaji z období před jeho vládou. U politických faktorů se věnuji současné míře korupce, porušování lidských práv a frakčním bojům. V této souvislosti zmiňuji protivládní demonstrace, které měly často za následek zatýkání, mučení a překračování principů mezinárodního práva ze strany vlády.

V závěru rovněž uvádím seznam literatury. Nejvíce jsem čerpala z knihy Francise Fukuyamy, *State building. Governance and World Order in the Twenty-First Century*, ve které je podrobně vymezen fenomén rozpadu státnosti. Dále jsem využila publikaci autorky Waisové Šárky a kolektivu autorů, *Slabé státy, selhání, rozpad a obnova státnosti* a knihu Roberta Rotberga, *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*. Rovněž jsem čerpala z knihy Freda Hallidaye, *Revolution and Foreign Policy: The Case of South Yemen, 1967-1987*, která poskytuje historický přehled a zároveň se zabývá ekonomickou situací státu od 90. let 20. století.

2. Vymezení pojmů

Problematika rozpadu státnosti není pouze novodobou záležitostí. Rozpad národního státu přirozeně existoval již v minulosti, avšak až po rozpadu bipolárního světového uspořádání se o těchto pojmech začalo diskutovat více. Hlavním impulsem k debatě o rozpadlých státech se staly především teroristické útoky r. 2001 ve Spojených státech. Po tomto roce následovala řada politických a bezpečnostních opatření různých vlád (např. vojenská intervence do Afghánistánu či Iráku). Za přímé zdroje bezpečnostních a politických hrozeb byly označeny rozpadlé a rozpadající se státy (Waisová, 2007a: 7). Události jedné země nepochybně ovlivňují dění nejen uvnitř daného státu, ale i v ostatních zemích, v důsledku růstu světové globalizace. Proto se domnívám, že je nutné vnímat a analyzovat tento druh zhroucených států nejen z hlediska jejich vnitřní situace, ale i z pohledu vnějších vlivů.

Od konce druhé světové války se v mezinárodním systému začaly objevovat země, kterým chybí některé prvky moderního státu a jsou tak řazeny do skupiny rozpadajících se nebo rozpadlých států. Úlohy moderního státu představují: „Úlohou moderního státu je distribuovat decentralizovaným způsobem politické (veřejné) statky na svém území: zejména pořádek, bezpečnost, do určité míry vzdělání, zdravotní péči, fungující dopravní tepny a další fyzickou infrastrukturu, komunikační strukturu (telefony, pošta), bankovní a peněžní systém včetně fungování centrální banky apod.“ (Waisová a kol., 2007b: 88).

Řada autorů formuluje několik vývojových stádií státu, které nejsou běžnou formou jeho fungování. Mnozí z nich zakládají rozdíl mezi tzv. slabým (weak), rozpadajícím se (failing), rozpadlým nebo zhrouceným (failed) a zcela zhrouceným státem (collapsed state) na státní výkonnosti v poskytování politických statků svým občanům (Jihlavec, 2007: 29). V následující části budu jednotlivé pojmy, které jsou v rámci objasnění problematiky v Jemenské republice pro mou studii klíčové, charakterizovat a pokusím se uvést, v čem se liší.

2.1 Slabé státy

Podle Francise Fukuyamy je v rámci pochopení termínu slabý stát nutné rozlišovat mezi polem působnosti státních činností, jež zahrnuje cíle státu a jeho funkce, a mírou schopnosti dané země rozvrhnout a dokončit své politické cíle (zejména udržovat zákonnost), což v této souvislosti představuje kapacita institucí. Fukuyama upozorňuje na nepochopení pojmu státnost, tedy když pod termínem síla rozumíme jak kapacitu, tak i pole působnosti. U státních aktivit však neexistuje přesná hierarchie úloh, které má stát plnit. Všeobecně však panuje shoda nutnosti určité míry hierarchizace, stát má např. zajistit veřejný pořádek a obranu před vnějším nepřítelem před tím, než zajistí bezplatné vyšší vzdělání. (Fukuyama, 2004: 9-11). Podle Roberta Rotberga zahrnují slabé státy širokou škálu zemí, které jsou většinou vnitřně slabé kvůli geografickému, fyzickému nebo ekonomickému omezení. Rotberg uvádí, že ve slabých státech vykazují školy a nemocnice známky zanedbávání, upadá ekonomika a postupně se zvyšuje kriminalita a korupce. Mezi komunitami existují náboženské, etnické nebo jazykové rozpory, které nemají násilnou povahu (Rotberg, 2003: 4). Tomáš Šmíd a Vladimír Vaňura popisují, že některé země (především v oblastech tzv. třetího světa) mohou být odsouzeny k vnitřní slabosti např.: kvůli nepřírozenému vzniku, nesourodému obyvatelstvu, kmenovým sporům nebo neexistujícímu společnému vládnutí z předkoloniálního období (Šmíd; Vaňura, 2009: 49).

Fukuyama podrobně popisuje, jakou roli odehrávají instituce při fungování státu. Uvádí, že slabé vlády a chybějící či nedostatečné instituce státu se stávají nepřeko-

natelným problémem ekonomickému růstu v každé chudé zemi. Fukuyama tvrdí, že mezi tyto problémy patří rovněž otázka mezinárodního charakteru (Fukuyama, 2004: 124). Dále uvádí, že slabá vláda má negativní vliv na princip svrchovanosti státu. Zvyšuje se pravděpodobnost intervence jiného člena mezinárodního společenství do záležitostí takového státu přes jeho vůli, aby donucovacími prostředky takové potíže vyřešil. V takovém případě nemá slabý stát dostatečnou institucionální kapacitu k vynucení dodržování své politiky. S touto nedostatečnou kapacitou souvisí nedostatek legitimacy celého státního politického systému (Fukuyama, 2004: 129-130). Podle Fukuyamy má být poskytovatelem politických statků zejména stát. V této souvislosti upozorňuje, že demokracii a dobrou vládu nelze lehce oddělovat. Státní instituce je podle něj dobrá v případě, jestliže efektivně slouží potřebám občanů státu (Fukuyama, 2004: 35).

2.2 Rozpadající se státy

Rozpadající státy lze klasifikovat jako takové politické entity, které jsou chronicky vnitřně slabé, a ve kterých většina obyvatel upřednostňuje a respektuje nestátní instituce. Instituce státu vykonávají pouze některé funkce, a to jen na části státního území (nejčastěji kolem hlavního města). Za rozpadající se státy považujeme země, které sužují hluboké vnitřní konflikty. V těchto sporech se obvykle utkávají vládní síly s opozičními skupinami a vlády států tak čelí vnitřním demonstracím a rozpadu společnosti. Stát nezajišťuje společenský konsenzus a opoziční ozbrojené skupiny vyvíjejí tlak použitím násilí jednak proti centrální vládě, a dále proti ostatním uskupením. „Rozpadající se státy nejsou schopné efektivně kontrolovat své vlastní hranice, ztrácejí postupně exekutivní i legislativní schopnosti, rozpadá se soudní systém i legitimní monopol na násilí. Občané se spoléhají na alternativní ekonomické struktury, což podporuje růst organizovaného zločinu, obchodu s drogami a zbraněmi, korupce apod. Zdroje státu, včetně oficiální rozvojové pomoci, jsou rozkrádány vládnoucí elitou“ (Waisová a kol., 2007b: 88). Robert Rotberg upozorňuje, že rozpadající se státy jsou postiženy hlubokými násilnými konflikty. Tyto boje jsou často vede-

ny proti centrální vládě nebo režimu. Dále dochází k selhávání vzdělávacího a zdravotního systému (Rotberg, 2003: 5-7). Rozpadající se státy postupně přicházejí o svoji legislativní, exekutivní i soudní schopnost. Roste organizovaný zločin, korupce, distribuce drog a zbraní. To může být zapříčiněno tím, že občané mnohem více upřednostňují nestátní instituce a obrací se na ostatní ekonomické struktury (Waisová, 2007a: 13).

2.3 Rozpadlé státy

Klasifikovat pojem rozpadlý či zhroucený stát je poměrně obtížné, jeho pojetí a interpretace jsou různé. Podle Jana Jihlavce nejsou hranice přechodu ze stádia slabého státu do státu rozpadlého (nebo zcela zhrouceného) jasně vytyčeny. Rovněž uvádí, že neexistuje žádná pevně stanovená hranice, od které bychom stát mohli považovat za rozpadlý. Dále uvádí, že hlavní podíl na posunu slabých států až k úplnému rozpadu mají především nezodpovědní politici (Jihlavec, 2007: 31). Podle Williama Zartmana není zhroucení státu krátkodobou záležitostí, ale vleklým onemocněním, které je však často možné vyléčit, nebo alespoň zmírnit jeho intenzitu (Zartman, 1995: 8). Jan Jihlavec definuje rozpadlé státy takto: „Za stav rozpadu či zhroucení je definována ztráta kontroly nad státním územím a ztráta legitimního monopolu na užití násilí, úpadek legitimacy státní moci, neschopnost poskytovat politické statky a neschopnost plnohodnotné interakce s ostatními členy mezinárodního společenství“ (Jihlavec, 2007: 32). Rozpad státu představuje pokročilý stupeň vnitřní slabosti státu. Rozpadlé (zhroucené) státy jsou tedy extrémním případem rozpadajícího se státu (Waisová a kol., 2007b: 88).

Problematikou rozpadu státnosti se zabývá řada odborníků. Podle Matthewa Bukovace je hlavní příčinou rozpadu státnosti vláda, která selže v plnění základních povinností. Bukovac uvádí i řadu dalších důvodů, které ovlivňují selhávání státu, jako např.: přírodní katastrofy (zemětřesení, které zdevastuje zemi – především její in-

frastrukturu), války a politické boje. K nejzávažnějším však podle něj patří neschopnost vlády poskytnout základní životní podmínky pro své občany (Bukovac, 2011: 4-5). Rovněž Robert Rotberg pohlíží na rozpadlé státy jako na takové entity, ve kterých nedochází k zajišťování základních služeb obyvatelům kvůli zhoršující se nebo zničené infrastruktuře (Rotberg, 2003: 7). Destabilizačním prvkem mohou být také vlády zahraničních států, které podporují povstalecké skupiny (Global Policy Forum, 2013). Podle Ivana Davida nemůže být rozpadlý stát nástrojem udržování kteréhokoliv uspořádání. David tvrdí, že přestože je neuspořádání dlouhodobě neudržitelné, je stát naopak rozkládán proto, aby se jinému uspořádání napříště zabránilo. V této souvislosti je však rozdíl mezi zeměmi, které představují pomocný nástroj nadstátní politické síly, aby se staly převodníkem hospodářské expanze a státy, které se již rozpadly nebo jsou rozkládány, aby nevzdorovaly vnucování jiných zájmů (David, 2012).

Skupinu rozpadlých a rozpadajících se států ovlivňuje řada společných faktorů. Pro oba druhy států je typická jejich vnitřní slabost. V obou případech vykonávají státní instituce činnost pouze na určitém území. Lze tedy říci, že v rozpadajících se a rozpadlých státech převládá jeden společný jev, a to problematika bezpečnosti. Právě vnitřní bezpečnost je směrodatná pro správné fungování státu a pro efektivní funkci státních institucí. V případě, že není v kompetenci státu zajistit komplexní bezpečnost (po celém státním celku a pro celou společnost), vydává se cestou rozpadlého státu. Klíčovou roli v obnově státnosti však stále sehrávají mezinárodní organizace, které upozorňují, že rozpadlé státy mají nepříznivý dopad nejen na samotné obyvatele, ale i na celý svět.

2.4 Kolaps státu (zcela zhroutené státy)

Posledním stádiem na škále vývojových stádií státu, které nejsou v rámci jeho fungování standardní, je zcela zhroutený stát. William Zartman hovoří o kolapsu státu jako o novém, širším a specifitějším fenoménu, který má hlubší povahu než rebelství, výtržnictví nebo státní převrat. Uvádí, že kolaps státu přichází tehdy, když musí

být rekonstituována struktura, autorita, zákon a politický řád (Zartman, 1995: 1-2). Podle Jihlavce dochází k úplnému kolapsu státu tehdy, kdy mocenskou prázdnotu ve státě zaplňují nestátní aktéři zločinecké a válečnické povahy, kteří ve formálně stále existující zemi budují své vlastní struktury. Kolaps země však nemusí být konečnou fází na pomyslné škále stádií státu. Pohyb na ose slabý – rozpadající se – rozpadlý – zcela hroucený stát je možný oběma směry (Jihlavec, 2007: 31). Přejít do fáze zcela zhrouceného státu je však obtížné označit. Podle Zartmana se kolaps odehrává v takovém státě, kde základní funkce státu nejsou dlouhodobě vykonávány a kde rovněž dlouhodobě neexistují tradiční, charismatické, ani institucionální zdroje legitimacy (Zartman, 1995: 5).

2.5 Rozpadající se státy a terorismus

Prostředí slabého státu a rozpadající se společnosti je příčinou etablování terorismu, na který má značný vliv globalizace. Řada odpůrců globalizace ji spojuje s politikou USA a americkou kulturou (proto lze současný terorismus mj. chápat jako náboženský terorismus či civilizačně-kulturní). Podle Šárky Waisové je dnes velice obtížné rozeznat, zda se při daném konfliktu jedná o terorismus mezinárodní, národní nebo vnitrostátní, jelikož vnitrostátní terorismus může být podporován ze zahraničí a mít tak mezinárodní dimenzi (Waisová, 2003: 138). Tento nový druh terorismu často využívá sebevražedných útoků, jež mu paradoxně odstraňují další komplikace a přinášejí obrovské výhody:

- odpadá snížení nákladů na přípravu únikových cest
- mizí možnost, že by byl útočník odhalen
- roste přesnost a účinnost útoku
- roste psychologický účinek útoku (to platí jednak pro společnost, ze které útočník pochází – která mobilizuje mučednictví, ale i pro společnost, proti které útočí – ochota k sebeobětování).

V novém druhu terorismu je stále méně využíváno tradičních zbraní (výbušnin a střelných zbraní), zaměřuje se především na zbraně hromadného ničení (biologické a chemické zbraně) a civilní prostředky (např. letadlo). Skupiny nového terorismu lze označit pojmem „terrorholding“ – existuje v nich vrcholná organizace, jež zahrnuje další národní skupiny, mezi kterými není pevná struktura ani hierarchie. Veškeré finanční machinace jsou zde založeny na důvěře. Tento vzorec splňuje např. teroristická organizace Al-Káida, která má tři funkční roviny: první rovinou je špička organizace, druhou představují lokální reprezentanti a třetí autonomní pobočky po celém světě (Waisová, 2003: 139-140). Frida Ghitis upozorňuje, že vnitropolitických problémů využívají extremistické skupiny, jelikož nestabilita vlády a slabá ekonomická situace představuje ideální podmínky pro etablování těchto extremistů. Ghitis dále uvádí, že rozpad státních struktur může mít negativní dopad i na sousední státy, ve kterých si extremisté často rozšiřují své základny (Ghitis, 2009).

2.6 Index rozpadlých států

Společnou iniciativou nezávislé organizace *Fund for Peace* a časopisu *Foreign Policy* je vytváření tzv. indexu rozpadlých států (Failed States Index). Nevládní organizace *Fund for Peace*, která shromažďuje data jednotlivých států, vytváří každoročně žebříček, uvádějící míru stability jednotlivých zemí. Je sestavovaný na základě dvanácti různých kritérií (sociálních, ekonomických a vojensko-politických). Index rozpadlých států zahrnuje státy slabé, rozpadající se či rozpadlé státy a zároveň naznačuje, jak daleko mají posuzované země k rozpadu (Jihlavec, 2007: 32).

Index rozpadlých států zahrnuje:

1. Zvyšování demografického tlaku (přírodní katastrofy, nedostatek vody a potravin, podvýživa, znečištění, populační růst nebo úmrtnost)

2. Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob¹ (onemocnění spojené s vysídlováním či počet uprchlíků na jednoho obyvatele)
 3. Hledání důvodů skupinového pocitu křivdy (diskriminace, bezpráví, etnické, sektářské a náboženské násilí)
 4. Hromadný lidský odliv (migrace a „odliv mozků“)
 5. Nerovnoměrný ekonomický rozvoj (podíl 10 % nejbohatších a nejchudších obyvatel, chudinské čtvrti, přístup ke zlepšení služeb, služby veřejnosti ve městech a na vesnicích)
 6. Chudoba a hospodářský pokles (vládní deficit, zaměstnanost mladých lidí, parita kupní síly, celková nezaměstnanost, inflace, růst hrubého národního produktu)
 7. Legitimita státu (korupce, politická participace, volební proces, úroveň demokracie, obchod s drogami, boj o moc, protesty a demonstrace)
 8. Veřejné služby (zajištění bezpečnosti a přístupu ke vzdělání, kriminalita, gramotnost, hygienická opatření, infrastruktura, kvalita zdravotní péče, přístup k internetu, silniční doprava)
 9. Lidská práva a právní předpisy (občanské a politické svobody, svoboda tisku, obchodování s lidmi, věznění – političtí vězni, náboženská perzekuce, týrání)
 10. Bezpečnostní aparát (vnitrostátní konflikty, proliferace ručních zbraní, výtržnosti, smrtelná zranění z konfliktů, vojenské převraty, aktivity povstaleckých skupin, bombové útoky)
 11. Frakční boje (přeběhlíci, neplatné volby, politické soupeření)
 12. Intervence externích aktérů (zahraniční pomoc, přítomnost mírových jednotek, vojenská intervence, sankce)
- (Fund for Peace, 2013a).

V následující tabulce uvádím konkrétní výsledky Jemenské republiky:

¹ Osoby, které se nacházejí v nepříznivém postavení ve své vlastní zemi. Ochranu před svým pronásledováním však nehledají za hranicemi státu, nýbrž setrvávají v zemi původu, a proto je podle definice Ženevské úmluvy není možné označit za uprchlíky (Ministerstvo vnitra České republiky, 2010).

Tabulka č. 1: Výsledky Jemenu v žebříčku Indexu rozpadlých států pro rok 2013 (maximální počet bodů pro jednotlivou kategorii je 10):

1) Zvyšování demografického tlaku	9.3	7) Legitimita státu	9.3
2) Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob	9.2	8) Veřejné služby	8.7
3) Hledání důvodů skupinového pocitu křivdy	9.0	9) Lidská práva a právní předpisy	8.7
4) Hromadný lidský odliv	7.4	10) Bezpečnostní aparát	9.8
5) Nerovnoměrný ekonomický rozvoj	8.1	11) Frakční boje	9.5
6) Chudoba a hospodářský pokles	9.2	12) Intervence externích aktérů	8.7

Celkový výsledek: 107.0/120 (Fund for Peace, 2013b).

2.7 Index vnímání korupce

Od roku 1995 začala mezinárodní nevládní organizace *Transparency International* každoročně vydávat tzv. index vnímání korupce (Corruption Perception Index), který zkoumá korupci ve veřejném sektoru a v mnoha zemích vedl k zavedení značných reforem. Tento index rovněž seřazuje státy podle stupně vnímání přítomnosti korupce mezi politiky a pracovníky veřejné správy. Otázkou, jak vysoká míra korupce je mezi veřejnými pracovníky a politiky, se podle oficiálního serveru této organizace zabývá řada odborníků a pozorovatelů, kteří žijí a pracují v dané zemi (Transparency International Česká republika, 2011).

Podle oficiálního serveru *Transparency International* má Jemen vysoký korupční potenciál, jelikož zaujímá 156. příčku na stupnici 176 zkoumaných zemí, které jsou seřazené od nejnižší míry korupce. Na bodové stupnici od 0 do 100, od nejvíce zkorumpovaných zemí po země s nejnižší mírou korupce, ohodnotil server *Transparency International* Jemenskou republiku 23 body (Transparency International, 2013).

3. Jemen – historický přehled a realie

Po první světové válce získala severní část Jemenu nezávislost na Osmanské říši. Bylo zde ustanoveno Jemenské království, ve kterém vládla zajdíjovská dynastie. Jižní část Jemenu, která byla od konce 19. století pod britskou správou, zůstala nadále protektorátem Spojeného království. Proti Britům však sílila opozice a od konce druhé světové války se začala intenzivně projevovat. 60. a 70. léta byla charakteristická upevňováním centrální moci vůči autonomním kmenovým uskupením. V září roku 1962 byla svržena zajdíjovská dynastie a nově vzniklý stát začal být vojensky podporován Egyptem Gamála Násira, tamním monarchistům vyjádřila podporu Saúdská Arábie (Brehony, 2011: 3-9). Na severu země byla vyhlášena Jemenská arabská republika. Tento nově vzniklý stát začal být vojensky podporován Egyptem Gamála Násira, tamním monarchistům vyjádřilo podporu Jordánsko a Saúdská Arábie. Krátce poté vypukla v Jemenské arabské republice občanská válka mezi republikány a monarchisty, která trvala až do roku 1970. Téhož roku uznala Jemenskou arabskou republiku Saúdská Arábie (U. S. Department of State, 2004).

Boje, ve kterých levicově založená Národně osvobozené fronty v Severním Jemenu doufala, že přinutí Brity opustit jejich území, stále trvaly a dostaly se až do jižní části země. Neustálé gerilové útoky Národně osvobozené fronty však vedly k tomu, že byly britské vojenské jednotky v roce 1967 donuceny opustit Jemen. Fred Halliday ve své publikaci uvádí čtyři faktory, které měly výrazný vliv na potlačení a úplné stažení Britů z Jemenské arabské republiky. Tyto faktory představuje: koloniální politika (a její proměny), sociálně-hospodářský rozvoj země, růst arabského nacionalismu a revoluce v Severním Jemenu (1962). Halliday dále popisuje, že přesně tyto události byly důvodem k definitivnímu odchodu Britů z Jemenu. V roce 1967 zanikla na jihu země Federace jižního Jemenu a 30. září byla vyhlášena Lidově republika Jižní Jemen (od roku 1970 Lidově demokratická republika Jemen), která vznikla po odchodu britských vojsk z Adenu. V roce 1969 se k moci dostalo marxisticky orientované křídlo Národně osvobozené fronty. V zemi začal fungovat komunistický systém, který připomínal politické systémy komunistických zemí východní Evropy (Halliday, 1990: 8-14).

Nové politické zřízení bylo pro velké množství občanů důvodem k útěku ze země. Tito utečenci uprchli do Severního Jemenu, což přispělo k nepřátelství obou států na dvě další desetiletí (CIA, 2012). Všechny politické strany v Lidově demokratické republice Jemen byly sloučeny do Jemenské socialistické strany. Z ekonomických důvodů začala země navazovat blízké vztahy se Sovětským svazem (dále také s Čínou a se stoupenci radikálního hnutí v Palestině). O sjednocení státu se vedly debaty již od začátku 70. let. Kvůli vyjádření podpory levicově zaměřeným povstalcům v Jemenské arabské republice ze strany Lidově demokratické republiky však ke stmelení obou stran nemohlo dojít a začalo naopak docházet ke stále častějším sporům (Halliday, 1990: 29-32). Po zavraždění severojemenského prezidenta Ahmada Husajna Ghašíma, na jehož smrti měl podle některých zdrojů podíl i nově zvolený prezident Jemenské arabské republiky, byl roku 1978 zvolen hlavou státu a vrchním velitelem ozbrojených sil Alí Abdulláh Sálih (Peterson, 2013: 308).

Příčinou dalšího vnitrostátního konfliktu byl nástup Alího Násira Mohameda na prezidentský post Lidově demokratické republiky Jemen v roce 1980, po odchodu prezidenta Abdula Alláha Ismaila. Boj vypukl 13. ledna roku 1980, kdy bylo zabito několik představitelů Jemenské socialistické strany. Stoupenci bývalého prezidenta Ismaila se následně střetli s příznivci současného prezidenta Mohameda. Tento konflikt, při němž byl zabit i Abdul Alláh Ismail, si vyžádal velký počet obětí (Halliday, 1990: 36-45).

3.1 Sjednocení státu

K pozvolnému zmírňování vzájemných sporů a utužování vztahů mezi vládami obou států docházelo od roku 1988 (v rámci rozpadu komunistického bloku). Jižní Jemen se bez dotací ze Sovětského svazu ocitl ve velice obtížné ekonomické situaci, a proto chtěl celý průběh sjednocení se Severním Jemenem co nejvíce urychlit. Situace byla však velmi komplikovaná, a to především v nekompatibilitě dvou rozdílných ekonomických systémů. Potíž rovněž představovala existence dvou samostatných armád, které měly být sloučeny do jedné. Stmelení obou stran dále vyžadovalo slou-

čení dvou velice odlišných právních systémů, kombinující prvky moderního západního státu s islámským náboženským právem šaría² (Enders, 2002: 26).

V květnu obě vlády souhlasily s demilitarizací hranic a s umožněním neomezeného průchodu obyvatel přes hranice prostřednictvím vnitrostátní identifikační karty. V listopadu roku 1989 se představitelé vlády Jemenské arabské republiky (Alí Abdulláh Sálih) a Lidově demokratické republiky Jemen (Alí Sálím Al-Bidh³) dohodli na návrhu společné ústavy původně vypracované již v roce 1981 (U. S. Department of State, 2004). Celý proces vyústil ve vyhlášení jednotné Jemenské republiky, které proběhlo dne 22. května 1990. Prezidentem nově vzniklého státu se stal Alí Abdulláh Sálih. V roce 1991 byla přijata v referendu, kterého se zúčastnila většina obyvatel, nová ústava a země se vydala na cestu k demokracii. Ta obsahovala zajištění základních politických práv a svobod, jako např.: právo volit či právo soukromého vlastnictví. Dále také ustanovila islámské právo šaría, jakožto hlavní (ale ne výhradní) pramen práva. Dalším významným okamžikem utvářejícím moderní jemenské dějiny bylo konání parlamentních voleb dne 27. května r. 1993, kterým vyjádřily podporu Spojené státy americké. Na tajnost voleb dohlížely mezinárodní skupiny, které je výsledně vyhodnotily jako poměrně svobodné a spravedlivé. Sálihova vítězná strana Všelidového kongresu vytvořila koaliční vládu s Jemenskou socialistickou stranou a Islaahem, jehož vůdcem byl šejk Abdalláh Bin Husajn Al-Ahmar. Tato vláda však nedokázala využít svůj potenciál. Začátkem května r. 1994 vyústila její neefektivnost a každodenní politické spory v občanskou válku, jejíž příčinou byly rozpory mezi stranou Všelidového kongresu prezidenta Sáliha a Jemenskou socialistickou stranou viceprezidenta Alí Sálím Al-Bidha. Viceprezident se v srpnu 1993 uchýlil do Adenu a inicioval občanské nepokoje prostřednictvím domorodých rozdílností a stále trvajících rozdílností mezi severem a jihem země (Library of Congress – Federal Research Division, 2008).

² Právo šaría představuje systém islámských právních norem, které jsou založené na výroci proroka Mohameda. Tyto normy vycházejí z islámských náboženských textů (BBC, 2009).

³ Jemenský politik, bývalý viceprezident a generální tajemník Jemenské socialistické strany (Brehony, 2011: 155).

Postoj Spojených států byl od začátku bojů jasný a neměnný – požadovaly návrat k jednotné zemi a opakovaně vyzývaly k příměří. Tyto pokusy ke smíru byly však neúspěšné. Jižní Jemen vyhlásil dne 21. května 1994 odtržení a vznikla tak Demokratická republika Jemen, která ale nebyla mezinárodním společenstvím uznána (U. S. Department of State, 2004). Pokus Jižního Jemenu o znovuosamostatnění skončil jeho porážkou. Válka byla ukončena dobytím Adenu 7. července 1994. Prezident Sálíh následně zakázal vstup členům Jemenské socialistické strany do ozbrojených složek a po svém znovuzvolení v říjnu téhož roku dosadil na významné posty ve státním aparátu členy Všelidového kongresu, a dále také členy Islaahu, kteří v průběhu války projevovali Sálíhovi loajálnost (Library of Congress – Federal Research Division, 2008).

3.2 Vývoj země do roku 2011

Na jemenské krizi má velký podíl bývalý prezident Jemenské republiky Alí Abdulláh Sálíh, který byl často obviňován z porušování lidských práv a z autoritářských tendencí, a proto budu teď charakterizovat vývoj Jemenu za jeho vlády. Podle mého názoru umožňoval Sálíhův způsob vládnutí, který trval dlouhých 33 let, aby země prorůstala korupce a nesvoboda a aby v ní docházelo k systematické likvidaci konkurentů, kteří se způsobem prezidentovy vlády nesouhlasili. Za podporu při stoupaní k nejvyšší mocenské pozici byl Sálíh vděčný jemenské armádě, která měla v té době velký vliv. Po dobu své vlády si stihl vybudovat okruh věrných spolupracovníků, které za jejich spolehlivost dosadil na nejvýznamnější posty (Peterson, 2013: 308).

V roce 1990, kdy proběhlo sjednocení Jemenské republiky, stanul v čele nově vzniklého státu Alí Abdulláh Sálíh a Alí Sálím Al-Bidh získal funkci viceprezidenta. V souvislosti s nepříznivou ekonomickou situací v zemi začalo docházet k masivní migraci obyvatelstva. Pro značnou část obyvatel Jemenu se stala přechodným domovem Saúdská Arábie. V té době zde migranti tvořili 17 % pracovní síly a Jemenu přinášely cenné remittance. Po invazi iráckého prezidenta Saddáma Husajna do Ku-

vajtu⁴ přibyl však nově vzniklému státu ke značným vnitřním potížím další problém, který představoval vyhoštění téměř tři čtvrtě milionů lidí ze Saúdské Arábie. Tato nedobrovolná reemigrace proběhla poté, kdy začal Jemen na mezinárodním poli podporovat Irák, což v době invaze do Kuvajtu a následné operace Pouštní bouře bylo podle mého názoru přinejmenším politicky neprozíravé a znamenalo to velkou ránu pro jemenskou ekonomiku. Do Jemenské republiky tak začalo proudit mnoho lidí bez práce, což vedlo k vysoké nezaměstnanosti, inflaci a hospodářské krizi. Stav ekonomiky se normalizoval až v polovině 90. let, kdy byly se Saúdskou Arábií podepsány smírčí dohody (Enders, 2002: 3-4).

Na přelomu 20. a 21. století začalo docházet k pravidelným konfliktům mezi jemenskou vládou a povstaleckými skupinami. Násilí v Jemenu mělo kvůli rozdělení obyvatel na sunnitské a šíitské muslimy především náboženský motiv. Jan Potměšil uvádí, že vyznavači islámského práva šaría se při řešení některých otázek názorově rozcházejí v jeho pojetí. Potměšil upozorňuje, že obecný pojem islámského práva se uvnitř mnohdy výrazně liší právě podle toho, zda se jedná o právo sunnitské nebo šíitské (Potměšil, 2008). Odhaduje se, že z dvaceti milionů Jemenců tvoří 45 % obyvatel šíitští muslimové (skupina Houthi) a 55 % představují sunnitě. Skupina Houthi představuje velmi nesourodou koalici a sdružuje několik místních kmenů. Rebelové kmene Houthi a šíitských fundamentalistů dynastie Zajdíja žijí na severu země v jemenské provincii Saada⁵, která hraničí se Saúdskou Arábií (Tristam, 2013).

Spor mezi povstalci Houthi a jemenskou vládou má jednak náboženskou, ale také separatistickou dimenzi. Skupina Houthi od jemenské vlády požaduje, aby jejich region získal autonomii a dále větší přísun financí do jejich oblasti, která stojí na okraji zájmu jemenského režimu. Houthi tvrdí, že jejich boj představuje válku proti vládě, kterou podporuje sunnitský režim Saúdské Arábie. Saúdská a jemenská vláda

⁴ V letech 1990-1991 proběhla tzv. Válka v Perském zálivu. Válka začala útokem iráckých elitních jednotek na Kuvajt a skončila osvobozením Kuvajtu na konci února roku 1991 (BBC, 2000).

⁵ Provincie na severozápadě země, která sousedí s provinciemi: Al-Jawf, Hajjah a Amran (Frist; Harnisch; Zimmerman, 2010).

naopak obviňuje povstalce kmene Houthi, že přijímají pomoc z Íránu. Obávají se, že se konflikt rozšíří, jelikož šíitští muslimové kmene Zajdíja žijí v sousední Saúdské Arábii a Ománu. Skupina Houthi tvrdí, že oficiální důvod k jejich boji představuje náboženský a společenský útlak ze strany vlády (Kužvart, 2010: 5).

V roce 2003 se uskutečnily parlamentní volby, které vyhrála Sálíhova strana Všeli-dového kongresu. Strana získala téměř 75 % parlamentních křesel, takže dál zůstala jedinou vládnoucí stranou. Druhou nejúspěšnější stranou se stal Islaah, následován Jemenskou socialistickou stranou (Peterson, 2013: 307-308). Následující léta byla charakteristická násilnými demonstracemi proti prezidentu Sálíhovi. Kvůli neúspěšné policejní operaci, která měla za cíl zatknout vůdce místního kmene Zajdíja Husajna al-Húthího, započal v roce 2004 ozbrojený konflikt šíitů s jemenskou vládou. Konflikt si vyžádal několik tisíc mrtvých a tento spor probíhá v podstatě dodnes (Kužvart, 2010: 5).

Sálíh však uměl velice dobře vyvažovat jednotlivá uskupení, která by mohla ohrozit jeho pozici (např. levici proti islamistům) a tak tyto protesty nezabránily tomu, aby byl v roce 2006 po druhé zvolen prezidentem na dalších sedm let. Pro jeho zvolení hlasovalo 77 % občanů (Peterson, 2013: 307).

V roce 2007 zprostředkoval prezident mírový plán, který však ani jedna strana nechtěla přijmout, a tak tento vnitrostátní konflikt pokračoval. Na podzim roku 2009 propuklo bombardování regionu Houthi letectvem Saúdské Arábie, která stála na straně jemenské vlády. V listopadu napadla skupina Houthi pohraniční stráž Saúdské Arábie a boj se rozšířil i do hornaté části saúdské oblasti Jabal al-Dukhan. Reakcí Saúdské Arábie byly odvetné útoky saúdských bezpečnostních složek na jemenské území (Kužvart, 2010: 5). Konflikt stále trval a počáteční křivdy nebyly vyřešeny. Prezident Sálíh ještě zhoršil situaci tím, když odmítl obnovit poničené obydlí povstalců kmene Houthi (Tristam, 2013).

Trvalo několik let, než byly obě strany ochotny uzavřít smír. Příměří bylo ujednané v roce 2010, od následujícího roku se však začala objevovat značná antipatie obyva-

tel směrem k prezidentovi Sálihovi. Občané vyjadřovali obavy spojené s úpadkem státu. Inspirováni demonstracemi v Egyptě a Tunisku, veřejně projevovali nesouhlas s jeho vládnutím. Častými tématy občanských stížností se staly vysoká nezaměstnanost, korupce a rapidně klesající ekonomika. Tyto protesty nakonec vyústily v násilné demonstrace. Sálih, na kterého byl po celou dobu vyvíjen tlak, aby ze své funkce odstoupil, však stále odmítal podepsat rezignaci. Pouliční boje sílily a konfrontace hrozila přerůst v občanskou válku. Občané však nebyli jediní, kdo byl rozhořčen způsobem vládnutí prezidenta. Bezpráví a překračování principů mezinárodního práva znepokojovalo i mezinárodní společenství OSN (CIA, 2012).

V říjnu roku 2011 vyzvala Rada bezpečnosti OSN⁶ k ukončení násilí. Na základě iniciativy OSN a Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu bylo dosaženo tzv. Dohody o předání moci prezidenta Sáliha (dne 23. listopadu 2011). Tímto krokem splnilo mezinárodní společenství očekávání většiny jemenských obyvatel. Dohoda zahrnovala odstoupení Sáliha, předání moci novému vůdci, ustanovení přechodné vlády a konání předčasných prezidentských voleb. Volby byly stanovené na 21. února 2012. Jejich jediným kandidátem byl dosavadní viceprezident Abdar Rabbú Mansúr Hadí. Dohoda rovněž anticipovala celospolečenský dialog o ústavní změně z centralizovaného prezidentského politického systému na parlamentní a federální a dále reformu struktury ozbrojených složek. Pro nového vůdce jemenského státu hlasovalo v předčasných prezidentských volbách 99,8% voličů při celkové účasti 60%. Veškeré Sálihovy pravomoci byly předány novému vůdci Al-Hadímu, který dne 25. února 2012 složil přísahu před jemenským parlamentem. Zvolen byl na dvouleté období (Business Info, 2012b). Je otázkou, zda konec vlády prezidenta Sáliha, který byl úzce spjat s porušováním lidských práv v zemi, přinese státu kýžený start do nového období, a zda Al-Hadí dokáže zahájit hospodářskou modernizaci země.

⁶ Odpovědnost tohoto orgánu OSN spočívá zejména v zajištění světového míru a mezinárodní bezpečnosti. Rezoluce Rady OSN jsou závazné pro všechny členské státy (United Nations).

3.2.1 Ekonomická charakteristika státu

Jak jsem již zmínila, sociální problémy Jemenské republiky představuje především extrémní chudoba, nezaměstnanost a negramotnost. Při hledání možných příčin chudoby v Jemenské republice, je nutné nejprve charakterizovat samotný termín chudoba.

Pojem chudoba lze definovat jako neschopnost dosáhnout minimálních životních standardů. Charakteristika a přesné měření toho, co představuje životní standard je poměrně obtížné, jelikož se jedná o problematiku s mnoha odlišnými ukazateli a kritérii. Při výpočtech současných životních standardů pracovala např. Světová banka (SB) se dvěma hlavními pojmy – s příjmy a výdaji konkrétních domácností. Problematiku chudoby a s ní spojeným životním standardem však nelze měřit pouze na základě příjmů a výdajů. Toho si byla vědoma i Světová banka, takže do své metodiky zahrnula ještě další indikátory, kterými jsou zdraví, dětská úmrtnost do pěti let života, střední délka života, přístup k veřejným statkům (jako např. k pitné vodě), gramotnost, náchylnost k rizikům a zranitelnost. Aby bylo jasné, v jaké sociální nouzi se daný člověk momentálně nachází, vymezila Světová banka dvě tzv. hranice chudoby, které představuje hranice absolutní chudoby a hranice extrémní chudoby. V tzv. absolutní chudobě žijí lidé, kteří musí vyžít s dvěma dolary na den. Do extrémní chudoby jsou řazeni jedinci, jež žijí za pouhý jeden dolar na den (Linder; Strnad, 2006: 120–122).

Z posledních údajů institutu *Fund for Peace* vyplývá, že v současné době žije v absolutní chudobě, za méně než 2 dolary na den, více než 40 % Jemenců (*Fund for Peace*, 2012a). Sociální problémy v Jemenu doprovází rovněž vysoký přírůstek obyvatelstva, který se během posledních třech desetiletí značně navýšil. Situace je kritická zejména proto, že Jemen nedisponuje dostatkem zdrojů k zajištění základních potřeb svých obyvatel. Zemi sužuje nedostatek vody, který představuje limitující faktor pro hospodářský růst a sociální rozvoj. Podle agentury *Reuters* dojde do dva-

ceti let k vyčerpání vody v hlavním městě Saná, ze kterého již řada obyvatel utíká za dostupnějšími zdroji (Laessing, 2010).

O tíživé ekonomické situaci Jemenu vypovídá jeho hrubý domácí produkt (HDP). V roce 2010 činil HDP 2700 dolarů, avšak v roce 2012 se snížil na 2300 dolarů na jednoho obyvatele. Státní dluh se z roku 2011, kdy činil 37,5 %, zvýšil v roce 2012 na 43 % HDP. Inflace se v roce 2012 pohybovala okolo 10,2 % (CIA, 2013). Roku 2011, za vlády Alího Abdulláha Sáliha, zaznamenal Jemen hospodářský pokles o 20 %. Ve srovnání s rokem 2010 (+ 6,2 %) se jednalo o značný propad. Důvodem k tomuto ekonomickému poklesu byl především výpadek v těžbě ropy, jelikož v průběhu arabského jara⁷ opustila Jemen řada těžebních společností. V roce 2011 se průměrná těžba ropy za den pohybovala na úrovni 198 tisíc barelů denně (v předchozím roce to bylo 280 tisíc barelů za den). V rámci udržení stabilního měnového kurzu však poklesly devizové rezervy na 4,351 miliard dolarů. Průměrná míra inflace za rok 2011 se pohybovala na úrovni 19,5 %, což představovalo oproti roku 2010 nárůst o 75 %. Vzrostla rovněž míra nezaměstnanosti na 48 %, v porovnání s rokem 2010 byl zaznamenán nárůst o 34 %. Ve skutečnosti však mohla být nezaměstnanost ještě vyšší (odhadoval se přesah 50 %). Hospodářský růst negativně ovlivnily problémy v zemědělství, kde nebyl dostatek vody pro zavlažování. Od roku 2012, kdy došlo ke stabilizaci politické situace, by se mělo rovněž docházet k postupné obnově ekonomiky (Business Info, 2012a).

Docházející zásoby ropy představují v současné době jeden z nejdůležitějších problémů. Celkové vyčerpání ropy, která je pro Jemen hlavní exportní položkou, je nevyhnutelné, jelikož se její zásoby během posledních tří let zredukovaly o více než padesát procent (Swift, 2012). Příčinou prudkého poklesu výnosů z ropy jsou mj. časté exploze ropovodů. Při nedávném konfliktu byl vyhozen do povětří hlavní exportní ropovod, který přepravoval až sto tisíc barelů denně. Bombardování ropovodů

⁷ Tzv. arabské jaro lze charakterizovat jako vlnu protestů, nepokojů a revolucí, které probíhají na území arabských států. Nepokoje mají většinou protivládní charakter a apelují na kolektivní zakročení proti vládnoucím režimům (Manfreda, 2011).

znamena pro ekonomiku Jemenu velkou finanční ztrátu, jelikož export ropy tvoří více než polovinu (60 – 70 %) rozpočtových příjmů Jemenu (Al Arabiya News, 2013b).

Komplikovaná ekonomická situace v Jemenu výrazně ohrožuje život Jemenců a přispívá k chronickým onemocněním. Trvalý nedostatečný příjem potravin – podvýživa – se týká z velké části malých dětí. V současné době trpí v Jemenu více než polovina dětí (60 %) mladších pěti let chronickou podvýživou (United Nations Development Programme, 2012). Jemen má přibližně 24 milionů obyvatel. Podle zprávy OSN nemá polovina Jemenců přístup k pitné vodě a hygienickému zařízení, 10 milionů lidí k potravinám a 6 milionů k základní zdravotní péči (United Nations News Centre, 2013). Zhruba 34 % obyvatel je nezaměstnaných, 50 % negramotných a přes 70 % žije ve venkovských kmenových oblastech. Podíl začlenění žen do ekonomické a sociální sféry je stále na minimální úrovni. Tři čtvrtiny obyvatel Jemenu tvoří lidé pod třicet let, z čehož je 46 % pod hranicí patnácti let. Je pravděpodobné, že se bude procentuální zastoupení této věkové skupiny nadále zvyšovat. Současná jemenská populace je tedy tvořena převážně z mladých lidí, kteří jsou většinou chudí a méně schopní řešit své základní ekonomické potřeby. Vezmeme-li v úvahu současný stav jemenské ekonomiky, je populační boom velice znepokojujícím faktorem. V Jemenské republice je rovněž jedna z nejvyšších porodností na světě. Populace ročně vzroste o 3,4 % a podle odhadů se v roce 2035 zdvojnásobí o 24 milionů lidí (Swift, 2012).

Z celkové ekonomické a sociální situace a z nízkého stupně lidského rozvoje v Jemenu vyplývá potřeba zahraniční rozvojové pomoci. Jednu z klíčových rolí při obnově ekonomiky země sehrávají mezinárodní organizace. Vedle členství v OSN je Jemen členem významné arabské organizace – Ligy arabských států. Tato mezivládní regionální organizace vznikla v roce 1945 v Káhiře, kde šest arabských zemí podepsalo tzv. Pakt Ligy arabských států. Liga arabských států (Arabská liga) se zasazuje o zlepšení ekonomických a politických záležitostí arabských států. Záměrem Ligy arabských států, jež sdružuje státy severovýchodní Afriky a jihozápadní

Asie, je rovněž upevňovat vzájemné vztahy mezi členskými zeměmi (Arab League Online, 2012). S pomocí Organizace islámské spolupráce⁸ vyvíjí Liga arabských států velké úsilí ke zlepšení celkové situace v Jemenu. Na nedávné konferenci vyzvala Arabská liga OSN k tomu, aby věnovala větší pozornost jedné z nejchudších zemí světa a podílela se na řešení její současné humanitární krize a obnovení její stability. Liga arabských států rovněž urguje své členské země, aby společně pracovaly na urychlení uvolnění finančních prostředků Jemenu (Yemen Post, 2012). Další důležitou regionální organizací představuje Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu (Rada Zálivu), která vznikla roku 1981. Rada Zálivu je ekonomicko-politická organizace, jejíž členské země spojují jednak stanovené cíle (vzájemné upevňování vztahů, ekonomická spolupráce a rozvoj a snaha o sjednocení arabských zemí), ale především jednotlivé státní zřízení (monarchie), náboženství (islám) a kultura (The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, 2012). Z důvodu tíživé finanční situace usiluje Jemenská republika o vstup do Rady Zálivu již od roku 1995. Na poli mezinárodních vztahů vidí Jemen Radu Zálivu jako významného hráče – členské státy představují 45 % světových zásob ropy. Připojení by mohlo nastat roku 2016. Řada států s jeho přijetím však nesouhlasí, a to především kvůli jeho chudobě a jinému státnímu zřízení (Reinl, 2010).

Celkový objem zahraniční rozvojové pomoci činí v současné době 2 % jemenského HDP (International Monetary Fund, 2012). V nedávné době zařadila Organizace spojených národů Jemenskou republiku do své humanitární výzvy. OSN odhaduje, že pro rok 2013 bude výše humanitární potřeby Jemenu činit až 716 milionů dolarů. Z hlediska množství příjemců humanitární pomoci představuje tato pomoc jednu z největších finančních operací OSN, jelikož má být poskytnuta téměř osmi milionům osob (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2013). V posledních dvou letech je patrné mírné zlepšení ekonomické situace (zejména ve stavebním sektoru), což je do velké míry dáno odchodem prezidenta

⁸ Organizace islámské spolupráce je mezivládní organizace, jejímž cílem je ochrana zájmů muslimského národa a zajištění jejich rozvoje. V současné době zahrnuje 57 členů. Jemen je členem od roku 1969 (Organisation of Islamic Cooperation, 2010-2011).

Alího Abdulláha Sáliha. Ekonomický růst v roce 2013 je odhadován na 4 % (Al Arabiya, 2013b).

3.2.2 Otázka jemenského režimu

V Jemenské republice funguje poloprezidentský režim. Na rozdíl od parlamentního režimu má zde hlava státu více pravomocí a je volena přímo lidem. Zavedení přímé volby prezidenta obecně posiluje výkonnou moc, čímž však může dojít k soupeření mezi prezidentem a předsedou vlády. V poloprezidentském režimu je prezidentu umožněno využití mnoha výsad, které jsou stanovené v ústavě. Hlava státu může být členem nějaké politické strany, avšak měla by být objektivně neutrální – neměla by se zastávat a patřit ani k opozici, ani k většině (Novák, 1997: 211-216).

Podle jemenské ústavy je pramenem veškeré legislativy islámské právo šaría. V Jemenu jsou zakázány politické strany, které by odporovaly zásadám islámu, porušovaly jemenské závazky na mezinárodní úrovni, nebo které by byly zaměřeny proti revoluci v Jemenu. Po přechodném transformačním období, které se v Jemenu poslední dva roky odehrávalo, by se měly počátkem roku 2014 uskutečnit demokratické parlamentní a prezidentské volby. V roce 1999 byla v Jemenské republice zavedena přímá volba prezidenta. Prezident je v Jemenu volen na dobu sedmi let, na funkční období maximálně dvou let. Kompetence jemenského prezidenta zahrnují např.: jmenování vlády, viceprezidenta, členů národní bezpečnostní rady a státního poradního sboru. Prezident republiky rovněž dodatečně schvaluje zákony, které parlament projednal (Business Info, 2012b). Jemenský politický systém je vystavěn na širokém spektru politických stran, které se tradičně účastní voleb a zasedají v parlamentu. Z tohoto vícestranického formátu jsou patrné značné ideologické rozdíly. Italský politolog Giovanni Sartori upozorňuje, že stranický systém určují jen některé strany a především ty, které jsou schopny se s jinými politickými stranami podílet na vládní koalici. Sartori uvádí, že typologie stran představuje takové uspořádání politické strany, které je založené na více než jednom kritériu. Dále tvrdí, že kritérium počtu poskytuje rozdělení politických stran do sedmi následujících tříd:

- třída jedné politické strany
- třída hegemonní politické strany
- třída predominantní politické strany
- třída dvou politických stran
- třída omezeného pluralismu
- třída extrémního pluralismu
- třída automatizovaná

(Sartori, 2005: 130).

Tato typologie stranických systémů je dodnes považována za základ, ze kterého je nutné při studiu pravidel stranických systémů vycházet. Pokud jde o stranický systém v Jemenské republice, hovoříme o třídě predominantní politické strany, jelikož zde dlouhodobě vládne právě jedna strana (Všelidový kongres), která má parlamentní většinu. Ostatní politické strany fungují svobodně – účastní se voleb a mohou se stát i konkurencí pro současnou vládnoucí stranu (Sartori, 2005: 202-203). V Jemenské republice identifikujeme celkem 22 politických stran. Hlavní z nich, které mají zastoupení v parlamentu, představují:

- Všelidový kongres
- Islaah
- Jemenská socialistická strana
- Socialistická arabská baasistická stran
- Nasseritská lidová unionistická strana

(Whitaker, 2002).

Strana Všelidového kongresu má v současné době 112 křesel v parlamentu. Dvě hlavní opoziční strany představují Islaah, který má 50 zástupců v parlamentu, a Jemenská socialistická strana, které patří 37 křesel (Oman Daily Observer, 2013). Islaah, druhá nejvýznamnější strana v zemi, akcentuje především islámské hodnoty.

Islaah představuje alianci radikálních islamistů a konzervativců. Tato strana byla do roku 1997 koaličním partnerem vládnoucího Všelidového kongresu. Islaah je paralyzován hlubokými vnitřními rozpory. Jeho křídlo Salafi bylo např. velmi skeptické při navazování vzájemných vztahů s vládou Alí Abdulláh Sáliha nebo v otázce začlenění žen do politiky. Další opoziční politickou stranou je Jemenská socialistická strana, která vládla před sjednocením státu v Jižním Jemenu. Za vlády Alího Abdulláha Sáliha často vyzývala k nutným reformám v podobě zavedení demokratických principů nebo omezení korupce (Al Jazeera, 2011).

Navzdory vyšší úrovni vzdělání žen, které se chtějí angažovat v politice, jejich zastoupení v jemenské vládě stále klesá. V roce 2008 navrhl prezident Sálih 15 % začlenění žen do parlamentu, avšak opoziční strana Islaah tento návrh zamítla. Volby do jemenského parlamentu se konají na základě všeobecného hlasovacího práva. Parlament Jemenské republiky je dvoukomorový. Dolní komora (Rada zástupců) má 301 poslanců, přičemž horní komora (Poradní rada) 111 členů. Volební systém do dolní komory je většinový. Majoritní stranou v této komoře je od roku 1997 Všelidový kongres, který má zákonodárnou pravomoc (Freedom House, 2012). Za vlády prezidenta Sáliha měla strana Všelidového kongresu (která byla před sjednocením Jemenu jedinou povolenou stranou na severu země) dvoutřetinovou většinu v parlamentu. Po posledních parlamentních volbách v roce 2003 zůstala jedinou vládní politickou stranou (Business Info, 2012b).

Jemenský režim se zdá být vysoce demokratický, avšak k uskutečňování zákonů v praxi ne vždy dochází. Přestože mezinárodní pozorovatelé označily volby za vlády Sáliha jako poměrně spravedlivé a svobodné, nevládní organizace jim často vyčítaly, že se soustředí pouze na velká města, a proto nemohou být zcela objektivní. Organizace upozorňovaly, že těmto misím unikají volební podvody a machinace, jelikož většina populace žije na venkově a v malých městech. Ovlivňování voličů zaznamenal např. Mezinárodní institut pro demokracii a volební podporu (IDEA⁹) ještě v den

⁹ IDEA je švédská mezivládní organizace, která se zaměřuje na rozvoj demokracie po celém světě. Jejím cílem je především uskutečňování demokratických principů a reform (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2013).

voleb, přestože volební kampaň má skončit 24 hodin před otevřením volebních místností. Institut zjistil, že se do voleb mohli zaregistrovat voliči, kteří neměli v obvodě trvalé bydliště nebo nepřekročili ústavou stanovenou dolní věkovou hranici (Dresch, 2000: 208).

Po zhodnocení dosavadních poznatků se domnívám, že jemenský režim za vlády prezidenta Sáliha kombinoval prvky demokratického i nedemokratického státního uspořádání. Sálih sice na jedné straně vyzdvihoval islámské hodnoty a požadoval větší propojenost islámských zemí, ale na straně druhé vyzýval k modernizaci země. Jedním z motivů protivládních protestů bylo podle mého názoru to, že Sálih se vládnoucí strany Všelidového kongresu často zastával a mnohdy nedával prostor k vyjádření názorů opozice (Islaahu nebo Jemenské socialistické straně). Proto si myslím, že v rámci zajištění stability země by měla být prioritní právě objektivní neutralita, kterou by se měl současný prezident Al-Hadí řídit. Jemen je však i za současné vlády ve složité vnitropolitické situaci a domnívám se, že mu současné společenské podmínky nenapomáhají k transformaci země a k zavedení a etablování demokratických institucí.

4. Jemenská krize

V historickém přehledu jsem již nastínila, jaké elementy nejvíce ohrožují ekonomiku, integritu a identitu Jemenu. Jedná se především o tři typy aktérů. Vedle povstaleckých skupin, jež jsou tvořeny severskými příslušníky kmene Houthi a jihojemenskými separatisty, jsou to rovněž muslimští extremisté hlásící se k Al-Káidě. Na etablování zločinnosti ve státě má nepochybně vliv i kritická ekonomická situace. Kombinace těchto faktorů hrozí přerůst v celkový rozpad státnosti, což by mohlo mít enormní dopad na stabilitu Afrického rohu (zejména v rámci obchodování mezi Jemenem a Somálskem) a Arabského poloostrova. Došlo by rovněž k přímému ohrožení jednoho z významných uzlů námořní přepravy. Definitivní pád Jemenu, který je spojený s možností působení extrémistických elementů, by mohl v těchto

regionech výrazným způsobem ovlivnit situaci, jelikož zde existují v tomto ohledu transnacionální vazby (Mádl, 2012b).

Jemenská republika má od počátku svého vzniku problémy s vnitrostátními konflikty. Podle sociologické studie z roku 2008 se v jemenských provinciích Sabwah, Maarib a Al-Jawf¹⁰ uskutečnilo v období let 1958 – 2000 38 % konfliktů a od roku 2000 – 2005 22 %. Tyto konflikty zahrnují pouze válku mezi kmeny, nejedná se o zapojení vnějších aktérů. V roce 2005 dosáhl celkový počet kmenových konfliktů čísla 185. Studie dále uvedla, že jen 6 % z nich bylo do roku 2005 vyřešeno a jejich počet stále roste. Kmenové boje mají velký dopad na rozvoj těchto tří provincií, jelikož často brání studentům při jejich dojíždění do škol a univerzit. Potíž je rovněž v poskytování zdravotní péče (Al-Zaidi, 2008).

Současná jemenská krize představuje podle Jana Kužvarta asymetrický konflikt, který zahrnuje teroristické aktivity, národnostní separatismus a partyzánský boj. Kužvart tvrdí, že tato krize má tři geografické úrovně:

- 1) Lokální, která zahrnuje jen některé oblasti Jemenské republiky a pohraničí Saúdské Arábie, ve kterém jsou aktivní separatisté, povstalci a teroristé sítě Al-Káida.
- 2) Regionální, jež zahrnuje jižní část Arabského poloostrova – ohrožené země představují Omán a Saúdská Arábie.
- 3) Mezinárodní, týkající se především USA a Íránu, v rámci jejich snahy o navýšení svého vlivu v Jemenu.

(Kužvart, 2010: 4).

Vzhledem k proliferaci jemenské krize i do sousedních oblastí se domnívám, že se jedná o alarmující situaci, kterou je v rámci možného rozšíření i do dalších států nutné okamžitě řešit. Podle mého názoru by se mělo OSN ve spolupráci

¹⁰ Tyto tři sousedící provincie vykazují největší počet konfliktů na jemenské půdě (Al-Zaidi, 2008).

s nevládními organizacemi více podílet na projektech, které by usnadňovaly transformaci země.

Podle Úřadu vysokého komisaře pro uprchlíky OSN (UNHCR) bylo k dubnu 2013 zaznamenáno celkem 242 002 uprchlíků. Největší počet utečenců se nachází v Somálsku, dále v Etiopii, Eritreji nebo Iráku. Podobný problém vyvolává i příchod uprchlíků, kterých bylo za rok 2012 celkem 107 532 a za první tři měsíce tohoto roku 29 469. V dubnu 2013 byl počet vnitřních vysídlenců 344 019 (The UN Refugee Agency, 2013). V roce 2010 byl podle UNHCR počet vnitřně vysídlených osob provincie Saada více než 250 000. Z bezpečnostních důvodů se obyvatelé často obávají návratu do svého regionu jednak proto, že si nejsou jisti, zda bude mír trvat a dále kvůli nevybuchlým minám. Pro tyto osoby zřídila OSN několik provizorních táborů, které jsou však často přeplněné. Během této mise vyzvali zástupci OSN a nevládní organizace místní orgány k většímu zapojení při obnově státu. UNHCR požaduje okamžité odminování (The UN Refugee Agency, 2010).

Velký počet Jemenců se kvůli chudobě snaží dostat i do další sousední a jedné z nejbohatších zemí světa – Saúdské Arábie. V důsledku značné migrace z Jemenu buduje Saúdská Arábie 1 800 km dlouhý hraniční plot. Hranice povede od pobřeží Rudého moře (od západu) až k Ománu. Podle pohraniční stráže se bezpečnostní situace na jemenské straně zhoršila s odstoupením jemenského prezidenta Sáliha (v roce 2012). Pět saúdských pohraničnicků bylo v nedávné době zabito při přestřelce s vyzbrojenými jemenskými pašeráky. Stavbou gigantického hraničního plotu se Saúdská Arábie tak pokusí zamezit přílivu přistěhovalců z Jemenu (BBC, 2013). Jemenci však tvrdí, že oplocení odstraní jediný zdroj příjmů několika tisíců lidí. Analytici varují, že nová hranice bude mít negativní dopad na bezpečnost a ekonomiku a může podporovat teroristické skupiny uvnitř Jemenu (Shamlan, 2013).

4.1 Aktéři jemenské krize

Do současného konfliktu je zapojena řada státních i nestátních aktérů. Jak jsem již zmínila, mezi nestátní aktéry ohrožující bezpečnostní a politickou stabilitu je možné řadit skupinu Houthi, teroristickou organizaci Al-Káida a jihojemenské separatisty.

Státní aktéry na mezinárodním poli představují: Saúdská Arábie, Írán a USA. Typy zúčastněných lze charakterizovat takto:

- 1) Houthi – Skupinu Houthi představují šíitští muslimové žijící na severu země v provincii Saada. Povstalcům kmene Houthi, kteří často protestují proti vládě a požadují větší autonomii, vyjádřil podporu Írán (Al Jazeera, 2011).
- 2) Al Káida – Hlavním cílem teroristické organizace je zničení jemenského režimu, který podle jejího názoru kolaboruje s USA. Teroristé Al-Káidy využívají při svých aktivitách vnitřní slabosti Jemenu ke svému prospěchu. Jemenská Al-Káida stojí v opozici proti povstalcům kmene Houthi, jednak kvůli jejich náboženskému vyznání a dále kvůli íránské pomoci. Podporu Al-Káidy mají naopak separatisté na jihu země. Jemenská větev Al-Káidy byla v posledních letech posílena, protože se sloučila se svojí saúdsko-arabskou odnoží (Kužvart, 2010: 5).
- 3) Jihojemenští separatisté – U těchto povstalců se separatismus více projevil po roce 2007, kdy prezident Sálíh odmítl zvýšit důchod bývalým příslušníkům jemenské armády. Povstalcí obviňují jemenskou vládu z distribuce výnosů z ropy a z jejich útlaku. V poslední době na svůj názor stále více upozorňují v násilných demonstracích (Swift, 2012).
- 4) Saúdská Arábie – Tato země zaznamenává velký příliv přistěhovalců z Jemenu, kterému chce zamezit (BBC, 2013). Požaduje především zajištění vnitřní stability, ochranu svého území a hranic. Saúdská Arábie se obává, že růst šíitských Houthi by mohl u saúdských hranic vyvolat výrazné nepokoje (Houthi jsou na území Saúdské Arábie již řadu let diskriminováni). Saúdská Arábie je na straně Jemenu a jeho státní integrity mj. proto, že na něj pohlíží jako na nástroj kontroly šíitských povstalců a teroristů, kteří by se mohli přesunout do Saúdské Arábie. Rostoucí vliv Íránu v Jemenu by v budoucnu mohl tuto snahu Saúdské Arábie ohrozit (Kužvart, 2010: 6).
- 5) Írán – Podle jemenské vlády a Saúdské Arábie poskytuje Írán těmto povstalcům zbraně. Jisté je, že angažovanost v jemenské krizi znamená pro Írán prostředek k uchycení se ve strategicky významné oblasti (Kužvart, 2010: 6-7).

- 6) USA – Jemenská armáda se potýká se značnými problémy v boji s povstaleckými skupinami. Hlavním cílem amerických vojenských jednotek je podpora jemenské vlády při jejím boji s rebely a teroristy (Zimmerman, 2012). Útoky na teroristické základny provádějí Spojené státy především prostřednictvím bezpilotních letounů, při kterých však často dochází ke smrti civilních obyvatel (Mazzetti, 2011).

V současné době usiluje jemenská větev Al-Káidy o intenzivnější propojení námořních cest s Blízkým východem, čímž by získala snazší přístup ke své pobočce na jihu Saúdské Arábie, a v rámci kterého by mohla lépe uskutečňovat své útoky (např. na Rijád, Katar a Spojené arabské emiráty). Vliv Al-Káidy je stále velmi silný v provinciích Sabwah, Maarib a Al-Jawf. Arabské moře využívají i povstalecké skupiny, které přes něj pašují zbraně a narkotika (Kagan, 2011).

Podle mého názoru má nejvíce negativní dopad na dění v Jemenu právě teroristická síť Al-Káida. Z výše uvedených poznatků vyplývá, že v případě jemenských povstaleckých skupin se jedná o nesourodé a roztříštěné skupiny. Při vyjednávání s představiteli Jemenu je pak pro ně velice obtížné zaujmout jednotné stanovisko a dochází k vnitřním rozporům skupin. Jemenská vláda pak provádí represivní opatření v podobě použití násilí, na což povstalci reagují ozbrojeným odporem.

4.2 Role jemenského státu – protiteroristické operace

Jemenská vláda vyvíjí k potlačování teroristických aktivit mnoho úsilí, které je však mnohdy spojováno s překračováním principů lidských práv. Proto se teď zaměřím na nedávné aktivity jemenské odnože Al-Káidy a dalších extremistických organizací a zhodnotím, zda a jakým způsobem používá jemenská vláda při potlačování těchto akcí nezákonné metody.

Kritická nestabilita země byla nepochybně jednou z příčin etablování jemenské odnože Al-Káidy. O této organizaci bývá často hovořeno jako o nejnebezpečnější větvi mezinárodní teroristické sítě. Podle informací z roku 2010 měla jemenská větev Al-

Káidy v jižní části země 200 členů (Engdahl, 2010). Al-Káida se v Jemenu snaží využít nepřehledné situace a autonomie jemenských kmenových struktur tím, že navazuje oficiální spojení přijetím jejich ochrany (týká se to zejména provincií Sabwah a Maarib). To však budí obavy nejen v jemenském regionu, ale i na Západě, jelikož zdejší stav nebezpečně připomíná situaci na pomezí Afganistánu a Pákistánu (Mádl, 2012b).

Bývalá vláda prezidenta Sáliha zabraňovala aktivitám Al-Káidy prostřednictvím masivních operací a represivních opatření, které však podle *Amnesty International Česká republika*¹¹ obcházely principy mezinárodního práva. Tato organizace upozorňovala, že centrální vláda ve snaze zajistit bezpečnost v Jemenu porušovala lidská práva, jelikož docházelo k nezákonnému zabíjení osob, které byly podezřelé z podpory Al-Káidy, povstalců kmene Houthi nebo jihojemenských separatistů. Podezřelí lidé byli pak často zatčeni, mučeni a souzeni v nezákonných procesech. Sálihovy bezpečnostní služby se měly dopouštět podezřelých únosů, ve kterých byla mj. zatčena i řada novinářů a oponentů vlády. Novináři byli údajně uvězněni za to, že informovali o citlivých údajích souvisejících se šíitskými rebely a jihojemenskými separatisty. *Amnesty International ČR* dále uvádí, že např. v roce 2009 zahájily jemenské úřady proti šíitským rebelům v provincii Saada masivní akci, která trvala několik měsíců. V rámci operace došlo k vzdušným útokům, ve kterých bylo pravděpodobně zabito až několik tisíc civilistů. Akci podpořily i vojenské síly Saúdské Arábie. Od roku 2009 bylo údajně zabito nejméně 113 lidí při akcích proti teroristické organizaci Al-Káida a skupinám, které jemenská vláda považuje za teroristické. V některých případech jemenské bezpečnostní služby neusilovaly jen o zadržení podezřelých, ale o jejich okamžité zabití. 17. prosince 2009 bylo při útoku v jemenské provincii Abyan zabito 41 lidí, 21 z nich tvořily děti. K těmto rozsáhlým vojenským akcím používá jemenská vláda pomoc USA a EU. *Amnesty International* upozorňuje, že povinností jemenské vlády je sice chránit veřejnost před útoky ozbrojených

¹¹ Amnesty International Česká republika je součástí mezinárodního hnutí Amnesty International, které usiluje o dodržování lidských práv po celém světě a o systémové změny na státní úrovni, ale i úrovni mezinárodního společenství (Amnesty International Česká republika, 2013).

povstalců, avšak nesmí přitom překračovat principy mezinárodního práva (Amnesty International Česká republika, 2010).

Zastavení násilí proti vlastním občanům požadovala v září roku 2011 rovněž Vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillay, která ve svém projevu uvedla, aby došlo k zastavení bojů, ukončení střelení do civilistů a k okamžitému propuštění zadržovaných vězňů. V této souvislosti požádala Pillay mezinárodní společenství OSN, aby provedlo „nezávislé a nestranné vyšetřování“. Mise OSN, která probíhala od 18. června do 6. července, potvrdila, že po celém jemenském území dochází k širokému porušování lidských práv (Press TV, 2011). Za vlády prezidenta Sáliha bylo uplatňování hrubého násilí při protivládních protestech běžnou praktikou. V roce 2011 došlo k napadení několika Jemenců bezpečnostními složkami za použití elektrických obušků, které způsobují značnou bolest. Tvrdostí tohoto zásahu bylo mnoho lidí a organizací šokováno (Amnesty International Česká republika, 2011).

Vztah teroristické organizace k jemenské vládě do jisté míry uklidnil nástup nového prezidenta Al-Hadího, který už ve své funkci nečelí kontinuálním útokům Al-Káidy jako bývalý prezident Sálih. Pocit nejistoty však jemenské obyvatele stále provází. V posledních měsících vyzvaly povstalecké skupiny Al-Hadího, aby mezi jemenskou vládou a Al-Káidou zprostředkoval příměří. V březnu letošního roku to Al-Hadí odmítl. Prezident ve svém projevu upozornil, že je nejprve nutné, aby Al-Káida složila zbraně a zcela se vzdala svých extremistických myšlenek. Obyvatele Jemenu tento čin znepokojil. Jemenci se domnívají, že odmítnutí příměří zvýší napětí v zemi, a že dojde ke zradikalizování teroristické organizace i povstaleckých skupin (Yemen Post, 2013).

Hrozbu při obnově stability země rovněž představují jihojemenští separatisté, kteří byli proti zvolení Al-Hadího do funkce prezidenta. S povstalcí vede jemenská vláda rozhovory o ukončení násilí, které však nemají konkrétní výsledek. V únoru 2013 byli při střetu separatistů a jemenských bezpečnostních složek zabiti dva jihojemenští povstalci. Na protest proti jejich úmrtí zorganizoval bývalý prezident Jižního Jemenu, Alí Sálím Al-Bidh, generální stávkou v Adenu, v rámci které nefungovaly po

dobu šesti hodin tamní firmy, kanceláře a veřejné služby. Al-Bidh uvedl, že je připraven bojkotovat názory jemenské vlády na dlouho očekávané konferenci, která by se měla uskutečnit 18. března 2013. Cílem jihojemenských separatistů je v příštích šesti měsících navrhnout novou ústavu a připravit se na prezidentské volby, které jsou po dvouletém přechodném období Al-Hadího naplánované na rok 2014 (Al Arabiya News, 2013a).

Důvěru jemenské vlády do jisté míry narušila i povstalecká skupina Houthi, která je v posledních týdnech spojována se zásilkou zbraní z Íránu. Loď, která převážela značné množství zbraní, našly a zadržely americké a jemenské vojenské jednotky u pobřeží Íránu. Jemenská vláda se domnívá, že v rámci íránské podpory severozápadního kmene Houthi je pravděpodobné, že byly zbraně vyslané z Íránu pro tyto muslimské skupiny. Loď přepravovala např. útočné pušky typu Kalašnikov, odstřelovací pušky Dragunov nebo plastické trhaviny. Jemenskou vládu a řadu amerických odborníků tato zásilka velmi znepokojila (Chivers; Worth, 2013). Zasedání představitelů muslimských skupin a vládních stran, které by se mělo v nejbližších dnech uskutečnit, bude podle řady názorů klíčové a mělo by změnit nynější problematickou situaci. Domnívám se však, že vzhledem k nedávným událostem (smrt jemenských separatistů, generální stávky a znepokojující zásilka zbraní) a k neustálým sporům mezi jihojemenskými separatisty a vládou, nepřinese dlouho očekávané jednání kýžený výsledek.

4.3 Postoj USA k jemenské krizi

V globálním měřítku představoval Jemen vždy strategicky výhodnou oblast, která byla často prostředkem k uskutečňování mocenských zájmů, a to jak z historického, tak ze současného hlediska. Významu tohoto regionu v rámci námořních obchodních tras a těžbě ropy si byl vědom nejen Blízký východ, ale i Západ. Vzhledem k nedávným konfliktům v Libyi, Egyptě a Sýrii je pochopitelné, že Jemen nestojí v čele agendy USA. I přesto jsou však americké vojenské jednotky klíčovým účastníkem při potlačování jemenských extremistických aktivit.

4.3.1 Příčiny přítomnosti amerických vojenských jednotek v Jemenu

Občanská válka a politické spory v Jemenu byly jedním z důvodů, proč se od 90. let minulého století zhoršila ekonomická situace. Země se masivně zadlužila a docházející zdroje vody jen přispívaly k ohrožení obyvatelstva, avšak tehdejší centrální vláda situaci nestabilizovala. Začalo docházet k formování radikálních islamistických skupin, které plánovaly útoky na centrální vládu. V polovině 90. let vznikla Adensko-Abijanská armáda zahrnující radikální islamisty, jejichž cílem bylo útočit na jemenskou vládu a západní cíle. V Jemenu se rovněž začali sdružovat příznivci organizace Al-Káida, jejíž bývalý zakladatel Usáma bin Ládín a další ideologové strany rozpoznali v tomto regionu mimořádný potenciál v rámci logistické základny pro vedení různých operací. Někteří členové Al-Káidy navázali spolupráci s nově vzniklou Adensko-Abijanskou armádou. Ostražitost USA vůči Jemenu se zvýšila poté, co vysoce postavený příslušník Al-Káidy Abd al-Nášírí dal rozkaz k útoku na americkou válečnou loď a francouzskou nákladní loď (Mádl, 2012a).

Jemen se rovněž dostal do centra zájmu USA prostřednictvím teroristických útoků, které proběhly ve Spojených státech 11. září 2001. Z americké strany se zanedlouho zintenzivnil tlak na jemenskou vládu v Saná, aby proti sílím Al-Káidy podnikla rázná opatření. V této souvislosti nabídly USA Sálihovi pomoc a prezident tak musel, i přes odpor bezpečnostních sil, začít bojovat s teroristy za pomoci amerických vojenských jednotek. Úsilí Američanů vyústilo v zabití některých strůjců útoku na západní plavidla a v narušení vnitřních struktur Adensko-Abijanské armády. V roce 2006 došlo za podivných okolností k útěku dvou desítek vězněných extremistů, z nichž část tvořili členové Al-Káidy, kteří byli spojováni s mnoha teroristickými útoky v Jemenu (Mádl, 2012b). Dne 20. ledna 2009 vydal vůdce Al-Káidy na Arabském poloostrově Násir Al-Wahajší prostřednictvím internetového videa prohlášení, ve kterém s dalšími saúdskými radikály oznámil vznik teroristické organizace Al-Káida na Arabském poloostrově (AQAP). V projevu Wahajší rovněž vyjádřil sympatie jihojemenským separatistům a upozornil, že nesmí být dále utlačováni. Extremisté ve videu mj. sdělili, že je nutné osvobodit izraelská svatá místa muslimů a pásmo Gazy,

což by podle Williama Engdahla zapříčinilo vznik třetí světové války (Engdahl, 2010).

4.3.2 Jemenská větev Al-Káidy a USA

Prioritním cílem AQAP bylo vždy nastolení muslimských států a šíření islámu po celém Arabském poloostrově a do dalších zemí. Tyto snahy však teroristické organizaci do jisté míry ztěžuje existence Američanů v Jemenu. I přes to, že jsou zde americké vojenské jednotky přítomny již několik let, stále jsou centrem pozornosti místních radikálů Al-Káidy. Teroristická síť Al-Káidy, pro kterou jsou USA úhlavním nepřítelem, projevuje jasný nesouhlas s vměšováním západní mocnosti do jejich sféry vlivu, což vyjadřuje prostřednictvím násilných útoků, jako např. na americkou ambasádu v hlavním městě Saná.

V září minulého roku se stal např. důvodem k erupci hněvu islamistů film o muslimech, který Spojené státy zveřejnily na internetovém serveru YouTube. Video rozpoutalo vlnu demonstrací po celém muslimském světě. Povstalce velmi rozhořčil především způsob vyličení postavy proroka Mohameda, a proto vtrhli na americké velvyslanectví, začali pálit auta a házet kameny do oken. K jejich rozeznání musela ostraha použít slzný plyn a vodní děla. Demonstranty konfliktu, který si vyžádal nejméně jednoho mrtvého a patnáct zraněných, představovali především povstalci kmene Houthi a dynastie Zajdíja. Po tomto nabídl jemenský prezident Al-Hadí prezidentu USA Baracku Obamovi osobní omluvu a nařídil rychlé prošetření případu. Na Západě tato erupce islámských radikálů posílila tvrzení, že nejnebezpečnější teroristické větve žijí v Jemenu (Ghobari, 2012). V posledních měsících stoupají útoky i na jemenské úředníky. V říjnu roku 2012 zastřelili extremisté neozbrojeného Jemence kvůli tomu, že pracoval pro americké velvyslanectví. Ze smrti šéfa bezpečnostní služby je viněna Al-Káida (Al Jazeera, 2012).

Další teroristická akce měla proběhnout na Štědrý den roku 2009. Toho dne zatkli američtí úředníci na palubě letadla společnosti Northwest Airlines, které letělo z Amsterdamu do Detroitu, teroristického útočníka, který do letadla pronesl výbuš-

ninu a před přistáním se ji pokusil odpálit. Útočníkovi však selhala rozbuška. Tento neúspěšný útok provedl mladý nigerijský radikál, který měl být k teroristickým akcím vyškolen v Jemenu. Díky této události se celosvětová pozornost okamžitě obrátila na USA a Jemen a začaly probíhat spekulace o tom, zda Američané neprovedou odvetný úder. USA v této souvislosti sdělily, že vytvořili protiteroristickou kampaň s názvem „válka proti teroru“ a zdvojnásobí částku, kterou Jemenu přispívají na boj s terorismem (Engdahl, 2012). Podle informací CNN nabídl po tomto incidentu americký generál David Petraeus intenzivnější výcvik jemenské armády při potlačování aktivit Al-Káidy. Petraeus přislíbil zapojení více odborníků na vojenské vybavení a terorismus v Jemenu. Americký generál se však odmítl vyjádřit k tomu, zda provedly nedávné letecké nálety na základny Al-Káidy americké jednotky (Starr, 2009). Ačkoliv byla tato akce neúspěšná, jemenská odnož Al-Káidy prokázala, že je schopna teroristického útoku i daleko za hranicemi Jemenské republiky.

Fakt, že jsou pro teroristickou organizaci Al-Káida USA hlavním nepřitelem dokazuje např. i výzva Al-Káidy z minulého roku, která se týkala vysoké finanční odměny za smrt amerického velvyslance či jakéhokoliv amerického vojáka. Podle zprávy britského deníku *The Telegraph* z konce roku 2012 nabízela Al-Káida za smrt amerického ambasadora Geralda Feiersteina tři kilogramy zlata (99 000 liber). Organizace dále uvedla, že každému, kdo zabije příslušníka americké armády, vyplátí 14 000 liber. Nabídka se podle britské zprávy vztahuje na dobu šesti měsíců (*The Telegraph*, 2012).

Reakce Washingtonu, který při útocích úzce spolupracuje s americkou organizací CIA, představují především útoky bezpilotních letounů na teroristické základny. Deník *The New York Times* uvádí, že podle CIA představuje jemenská odnož Al-Káidy největší celosvětovou hrozbu. Bývalý americký ambasador Jemenu, Edmund J. Hull, v této souvislosti uvedl, že útoky bezpilotních letounů jsou nezbytným nástrojem při řešení jemenské situace. Dále dodal, že USA jsou s Al-Káidou ve válce a CIA by mohla rozsah amerických dronů ještě rozšířit. Tyto útoky jsou však celosvětově odsuzovány, jelikož vedou k obrovským ztrátám na životech civilních obyvatel (Mazzetti, 2011).

5. Perspektivy Jemenu

I po kolapsu centrální vlády Sáliha jsou v Jemenské republice patrné kmenové konflikty. V této kapitole proto uvedu, jaké aspekty mají podle mého názoru pozitivní dopad na současnou jemenskou situaci a které ji naopak ohrožují. Pozitivně hodnotím:

- Vysokou míru angažovanosti Američanů při stabilizaci současné jemenské krize, kterou uskutečňují jednak prostřednictvím výrazné finanční pomoci a dále zapojením amerických vojenských jednotek, které se podílí na výcviku jemenské armády. Domnívám se, že tyto aktivity zabraňují Al-Káidě ve vytváření hlavní teroristické základny v Jemenské republice.
- Odchod prezidenta Sáliha a nástup nového vůdce Al-Hadího.
- Zvýšení ekonomického růstu.
- Etablování demokratických prvků.
 - Většina odborníků se shoduje na tom, že volby jsou základním ukazatelem toho, jaká je vyspělost země. V Jemenu probíhají pravidelné, poměrně spravedlivé a svobodné volby. Pozitivním faktorem je i skutečnost, že opoziční strany získávají zastoupení v parlamentu. Dalším kladným ukazatelem je existence nezávislých médií v zemi a státní kontrola bezpečnostních složek a jemenské armády.
- Zahraniční rozvojová pomoc (Saúdská Arábie, USA, Spojené arabské emiráty).
- Humanitární pomoc (OSN, EU).

Z mého pohledu mají tyto faktory zásadní vliv na postkonfliktní rekonstrukci a komplexní transformaci Jemenské republiky. Existuje však řada hrozeb, které obnovu země značně komplikují. Tyto negativní aspekty podle mého názoru představují:

- Teroristická síť muslimských extrémistů Al-Káida

- Zde si dovolím zdůraznit, že působnost a aktivity Al-Káidy v Jemenu byly vyhodnoceny jako jedny z nejnebezpečnějších na světě.
- Existence opozičních skupin, které požadují znovu osamostatnění
 - Vznik jednotného stanoviska při vyjednávání s jemenskou vládou komplikují jednak šíitští povstalci Houthi a v poslední době rovněž jihojemenští separatisté, kteří svou touhu o odtržení Jižního Jemenu vyjadřují v násilných protestech.
- Pojetí islámského práva šaría
 - Pojetí práva šaría se v Jemenu při řešení určitých otázek značně liší a je souhrnem mnoha rozdílných pohledů, což je dáno zejména tím, že je zde polovina obyvatel sunnitského a druhá polovina šíitského vyznání. Jemenská ústava, jež je založená na šariátu, brání občanům v náboženské svobodě a je proti chartě OSN o základních lidských právech.
- Způsob intervence USA
 - Spojené státy se od doby intervence do Iráku zaměřují místo na výrazné vojenské akce především na akce méně viditelné, jako např. hospodářské sankce nebo operace bezpilotních letounů, které jsou často příčinou smrti nevinných Jemenců. Podle mého názoru nejsou v rámci neustálých násilných aktivit Al-Káidy tyto akce dostatečně efektivní a navíc jimi USA porušují základní principy mezinárodního práva.
- Frustrace z nesoutěživosti politického systému
 - Vládnoucí strana Všelidového kongresu kontroluje většinu jemenského parlamentu a prezidentský úřad a mnohdy nedává výrazný prostor k vyjádření opozice.
- Populační boom
 - Vezmeme-li v úvahu, že je v Jemenu jedna z nejvyšších porodností na světě, je v rámci komplikované hospodářské situace tento populační růst velice zneklidňujícím faktem.
- Ekonomické potíže zahrnující:

- chudobu, nedostatek jídla a vody, vysokou míru podvýživy malých dětí, nízký stupeň lidského rozvoje a docházející zásoby ropy.

6. Závěr

Problematika jemenské krize i otázky dalšího vývoje této země jsou – nejen z důvodu mnoha aktérů a jejich rozdílných zájmů – rozsáhlé a složité. Vzhledem k vyhodnocení nevládní organizace *Fund for Peace*, která Jemen označila za šestou nejproblematictější zemi světa, si myslím, že by měla být tomuto státu věnována celosvětová pozornost. V druhé kapitole své práce jsem popsala index rozpadlých států. Index zahrnuje dvanáct různých kritérií, která uvádějí míru stability v zemi a která by měly vlády a nevládní organizace využít jako politický nástroj ke zlepšení nastalé situace. V rámci objasnění příčin rozpadu jemenského státu se nyní pokusím jednotlivé indikátory zhodnotit. Kritéria indexu rozpadlých států lze rozdělit do tří skupin, a to na společenské, ekonomické a politické.

Mezi společenské indikátory indexu rozpadlých států patří: *Zvyšování demografického tlaku, Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, Hledání důvodů skupinového pocitu křivdy a Hromadný lidský odliv.*

V případě Jemenu vyhodnotil server *Fund for Peace* kritéria *Zvyšování demografického tlaku, Pohyb uprchlíků a vnitřně vysídlených osob* a *Hromadný lidský odliv* za jedny z nejzávažnějších. V podkapitole 3.2.1 Ekonomická charakteristika státu jsem uvedla, že velice znepokojujícím faktorem, ohrožujícím jemenskou situaci, je populační růst. V Jemenu je jedna z nejvyšších porodností na světě a více než polovina dětí, které jsou mladší pěti let, trpí podvýživou. Podle údajů *Foreign Policy Research Institut* z roku 2012 vzroste jemenská populace každý rok o 3,4 % a podle odhadů by se měla do roku 2035 zvýšit o 24 milionů lidí. Kvůli konfliktům v zemi se z obyvatel Jemenu stávají vnitřně vysídlené osoby, které se často obávají návratu zpět do regionu. O tyto uprchlíky se, jak jsem již popsala v šesté kapitole, stará převážně Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky OSN (UNHCR). Tyto organizace jim pomáhají zejména v rámci zajištění provizorních táborů a bezpečného návratu zpět do svých domovů. Podle UNHCR byl k 1. dubnu 2013 počet utečenců 242 002 a počet vnitřně vysídlených osob 344 019. Potíž je rovněž s příchodem uprchlíků

zejména ze Somálska a Etiopie, kterých bylo za loňský rok 107 532 a k 1. dubnu 2013 celkem 29 469. Utečenci se většinou obávají návratu do svých domovů především z důvodu trvajících konfliktů.

Kritérium *Hledání důvodu skupinového pocitu křivdy* bylo vyhodnoceno rovněž kriticky. Domnívám se, že nízká míra ochoty soupeřících stran ke společnému konsenzu představuje jeden ze závažných problémů. Nesourodost místních kmenů je z velké části dána značnými vnitrostátními rozdíly a dále vlivem vnějších aktérů, což by mohlo vést po válce v Iráku a v Afghánistánu k dalšímu mezinárodnímu konfliktu. Právě roztříštěnost jemenských povstaleckých skupin, jež často nemají jednoho vůdce, je mnohdy důvodem k neúspěšnému jednání mezi vládou a opozicí.

Index rozpadlých států dále zahrnuje dva ekonomické indikátory, které představují: *Nerovnoměrný ekonomický rozvoj a Chudoba a hospodářský pokles*.

K hospodářskému poklesu došlo za vlády bývalého prezidenta Alího Abdulláha Sáliha v roce 2011, kdy Jemen zaznamenal pokles ekonomiky v celkové výši 20 %. V tomto roce se (oproti roku 2010) zvýšila také průměrná míra inflace, která činila 19,5 %. Došlo rovněž ke zvýšení nezaměstnanosti na 48 % (oproti předešlému roku se zvýšila o 34 %). V roce 2013 je však očekáván růst ekonomiky. Podle serveru *Business Info* dochází k částečné ekonomické transformaci, což je dáno především odchodem prezidenta Sáliha. Na jemenskou ekonomiku má pozitivní dopad rovněž humanitární pomoc, která představuje více než 2 % jemenského HDP (a má být poskytována téměř osmi milionům obyvatel). Podle indexu vnímání korupce z roku 2012 trpí však Jemen rozsáhlou korupcí, jelikož zaujímá 156. příčku na stupnici 176 zkoumaných zemí (státy jsou seřazené od nejnižšího korupčního potenciálu). Efektivní využívání zahraniční pomoci je proto kvůli vysoké míře korupce velmi problematické.

Jeden z nejzávažnějších ekonomických problémů představují docházející zásoby ropy. Podle *Foreign Policy Research Institut* se za poslední tři roky zmenšily zásoby ropy až o 50 %. Kritický je rovněž nedostatek vody. Agentura Reuters v roce 2010 uvedla, že v hlavním městě Saná může dojít k celkovému vyčerpání vody do příštích dvaceti let.

O tom, že Jemen představuje jednu z nejchudších zemí světa, vypovídá jeho HDP, který v roce 2012 činil 2300 dolarů na jednoho obyvatele (oproti roku 2010 se snížil o 400 dolarů). Ve srovnání s rokem 2011 se v roce 2012 zvýšil státní dluh na 43 % HDP z původních 37,5 %. V zemi je rovněž vysoká míra inflace, roku 2012 se pohybovala okolo 10,2 %. Vedle chudoby jsou závažnými sociálními problémy v Jemenu zejména nezaměstnanost a ngramotnost. Podle OSN nemá 6 milionů obyvatel přístup k základní zdravotní péči, 10 milionů k potravinám a až polovina k pitné vodě a hygienickému zařízení. V roce 2012 uvedl *Foreign Policy Research Institut*, že v Jemenu je 50 % ngramotných obyvatel a 34 % nezaměstnaných. Rozvojový program OSN (UNDP) dále tvrdí, že 60 % dětí mladších pěti let trpí chronickou podvýživou. Nevládní organizace *Fund for Peace* uvádí, že v Jemenu žije v tzv. absolutní chudobě (za méně než 2 dolary na den) více než 40 % obyvatel.

Politické faktory indexu rozpadlých států představují: *Legitimita státu, Veřejné služby, Lidská práva a právní předpisy, Bezpečnostní aparát, Frakční boje a Intervence externích aktérů.*

Bezpečnostní aparát má podle údajů serveru *Fund for Peace* nejkritičtější výsledek z celkových dvanácti ukazatelů. Robert Rotberg a Matthew Bukovac se shodují, že za rozpadlé státy lze označit takové politické entity, ve kterých nedochází k zajišťování základních lidských potřeb. Podle Fukuyamy musí být stát poskytovatelem veřejných statků. Domnívám se, že jemenská vláda není (kvůli své slabosti) schopná zajistit Jemencům fyzickou bezpečnost, veřejné služby a základní lidské potřeby jako dostatek vody a potravin. Kritéria *Legitimita státu* a *Lidská práva a právní předpisy* byla rovněž negativně vyhodnocena. Nevládní organizace upozorňovaly za Sálihovy vlády na to, že volby neprobíhaly legitimně a nemohly tak být zcela objektivní, jelikož se soustředily pouze na velká města. Dále tvrdily, že zde vznikaly volební podvody a machinace, protože většina populace žije na venkově a v malých městech. Rovněž české mezinárodní hnutí *Amnesty International* uvedlo, že vláda bývalého prezidenta Sáliha (1978-2011/2012) nebyla legitimní. Hnutí dále tvrdilo, že uplatňování hrubého násilí a porušování lidských práv bylo při protivládních demonstracích standardní praktikou. Mise OSN probíhající v roce 2011 potvr-

dila, že na celém území Jemenu dochází k porušování lidských práv a k překračování principů mezinárodního práva. Docházelo k nezákonnému zabíjení osob, které měly údajně podporovat povstalce kmene Houthi, jihojemenské separatisty nebo jemenskou odnož Al-Káidy. České hnutí *Amnesty International* dále uvedlo, že podezřelí byli mnohdy zatčeni, mučeni a následně souzeni v nelegálních procesech. Únosy se týkaly i oponentů vlády. Sálihova vláda měla rovněž na svědomí zabití několika tisíců civilistů během vzdušných útoků.

Kritérium *Intervence externích aktérů* se týká zejména přítomnosti armády USA na jemenské půdě. Spojené státy poskytují finanční a vojenskou pomoc centrální vládě při jejím boji s Al-Káidou. Rovněž významná je pomoc mezinárodních organizací. Aby byla tato pomoc efektivní, je podle mého názoru nezbytná zejména intenzivní spolupráce mezinárodního společenství OSN s nevládními organizacemi. Ve *Frakčních bojích* figuruje řada povstaleckých skupin. Skupinu Houthi, které vyjádřil podporu Írán, tvoří šíitští muslimové žijící na severu země, kteří často protestují proti centrální vládě. Separatistická skupina na jihu projevuje svou touhu po znovuosamostatnění v násilných demonstracích, podporu jí vyjádřila Al-Káida. Jemenská Al-Káida stojí v opozici proti povstalcům kmene Houthi, jednak kvůli jejich náboženskému vyznání a dále kvůli íránské pomoci.

V nedávné době vyzvaly povstalecké skupiny prezidenta Al-Hadího, aby zprostředkoval příměří mezi jemenskou vládou a Al-Káidou. Prezident však žádost odmítl, čímž narušil důvěru obyvatel a postkonfliktní rekonstrukci země. V této souvislosti je bohužel pravděpodobné, že prezidentův postoj zpomalí demokratizační reformy.

V druhé kapitole své práce jsem popisovala základní charakteristiky slabých, rozpadajících se, rozpadlých a zcela zhroutených států. Po prostudování dostupných informací se domnívám, že v případě jemenského státu představoval rozpad státu dlouhodobý a komplikovaný proces. O postupném selhávání státu lze hovořit již od 60. let, kdy zemí otřásla revoluce a následovala občanská válka (1962-1970). Rozhodujícím destabilizačním faktorem a jednou z největších příčin rozpadu Jemenu byl podle mého názoru způsob vlády bývalého prezidenta Sáliha. Za jeho vlády, která trvala více než 30 let, prorůstala zemí korupce, došlo při ní k výraznému poklesu

ekonomiky, ke zvýšení inflace a nezaměstnanosti. Především však docházelo k pravidelnému a rozsáhlému porušování lidských práv. Sálihova vláda postupně oslabovala stát a v roce 2011, kdy docházelo kvůli nezaměstnanosti a poklesu ekonomiky ke stále častějším protivládním demonstracím, hrozila zemi další občanská válka. Jeho způsob vládnutí ztrácel u řady obyvatel důvěru a vzbuzoval hrozbu.

Příčinou rozpadu jemenského státu je nepochybně i roztříštěnost a vnitřní rozpory jemenských povstaleckých skupin. Nesourodost povstaleckých skupin, které často postrádají jednoho vůdce, snižuje pravděpodobnost úspěšného jednání mezi centrální vládou a opozicí a nalezení společného konsenzu je velmi obtížné. Destabilizačním prvkem jsou dále vlády sousedních států, které podporují povstalecké skupiny (skupinu Houthi např. podporuje íránská vláda a dodává jí zbraně).

Další příčinou rozpadu Jemenu je přítomnost jemenské větve Al-Káidy. Podle Fridy Ghitis využívají povstalecké skupiny vnitropolitických problémů, protože nestabilita vlády a slabá hospodářská situace představují ideální podmínky pro etablování těchto skupin. Domnívám se, že podmínky pro etablování Al-Káidy v Jemenu jsou ideální – slabé centrální úřady a vysoká autonomie místních kmenů. Al-Káida při svých aktivitách využívá vnitřní slabosti Jemenu ke svému prospěchu. Při potlačování aktivit teroristické organizace sehrávají důležitou roli americké vojenské jednotky, avšak operace bezpilotních letounů mají často na svědomí řadu nevinných životů Jemenců. Jemenská odnož Al-Káidy profituje z jemenské krize a podle zdrojů zde představuje jednu z nejnebezpečnějších teroristických organizací na světě. Všechny úrovně konfliktů v Jemenu mají negativní dopad na obyvatele a z Jemenců se tak stále více stávají vnitřně vysídlené osoby nebo uprchlíci.

Současnou situaci rovněž ohrožuje neschopnost jemenské vlády zajistit Jemencům fyzickou bezpečnost a ztráta legitimního monopolu na užití násilí. Kritický stav doprovází neustálé snižování vodních a ropných zdrojů Jemenu. Vývoz ropy činí více než polovinu rozpočtových příjmů Jemenské republiky. V případě celkového vyčerpání ropných zásob by se tedy jednalo o velice závažný problém a zhroucení ekonomiky Jemenu by bylo nevyhnutelné.

7. Seznam použité literatury

Brehony, Noel (2011). *Yemen Divided: The Story of a Failed State in South Arabia* (New York: I. B. Tauris & Co Ltd.).

Bukovac, Matthew (2011). *Failed States: Unstable Countries in the 21st Century* (New York: The Rosen Publishing Group).

David, Ivan (2012). *Stát a odpovědnost k občanům mizejí*. Britské listy (4. 12. 2012).

Dresch, Paul (2000). *A History of Modern Yemen* (Cambridge: University Press).

Enders, Klaus; Choueiri, Nada; Sobolev, Yuri; Walliser, Jan; Williams, Sherwyn (2002). *Yemen in the 1990s: From Unification to Economic Reform* (Washington, D. C.: International Monetary Fund).

Fukuyama, Francis (2004). *State-Building. Governance and World Order in the Twenty-First Century* (United States: Cornell University Press).

Halliday, Fred (1990). *Revolution and Foreign Policy: The Case of South Yemen, 1967-1987* (Cambridge: University Press).

Jihlavec, Jan (2007). Taxonomie slabé státnosti. In: Waisová, Šárka a kol., *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 31-32.

Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol., *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál), s. 32-35.

Kužvart, Jan (2010). *Současná politicko-bezpečnostní krize v Jemenu*. Asociace pro mezinárodní otázky, s. 4-7.

Linder, Tomáš; Strnad, Michal (2006). *Světová banka a vývoj jejích strategií v boji proti chudobě*. Mezinárodní vztahy 2, s. 120-122.

Novák, Miroslav (1997). *Systémy politických stran* (Praha: Sociologické nakladatelství).

Peterson, J. I. (2013). Yemen on the precipice: Governing the ungovernable. In: Kadhim, Abbas. *Governance in the Middle East and North Africa* (Oxon: Routledge), s. 307-308.

Potměšil, Jan (2008). *Islámské právo šari'a*. Britské listy (4. 1. 2008).

Rotberg, Robert I. (2003): *State Failure and State Weakness in a Time of Terror* (Washington D. C.: Brookings Institution, 2003).

Waisová, Šárka (2003). *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti* (Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk).

Waisová, Šárka (2007a). Úvod. Rozpadlé a rozpadající se státy jako vývojová větev státnosti. In: Waisová, Šárka a kol., *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 7-13.

Waisová, Šárka a kol. (2007b). *Atlas mezinárodních vztahů. Prostor a politika po skončení studené války* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Yin, Robert K. (2009). *Case study research. Design and Methods. 4th edition* (London: Sage Publications).

Zartman, William I. (1995). *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority* (Boulder: Lynne Rienner Publishers).

Periodický tisk:

Abdurrahman Shamlan (2013). Yemenis say Saudi fence will have adverse effects on economy and security. *Yemen Post*. 22. 4. 2013

(<http://www.yementimes.com/en/1670/report/2257/Yemenis-say-Saudi-fence-will-have-adverse-effects-on-economy-and-security.htm>, 5. 7. 2013).

Al Arabiya News (2013a). Aden strikes in protest at Yemen national dialogue. 16. 3. 2013

(<http://english.alarabiya.net/en/News/2013/03/16/Aden-strikes-in-protest-at-Yemen-national-dialogue-.html>, 16. 3. 2013).

Al Arabiya News (2013b). Yemen economy starts to recover from political crisis. 14. 2. 2013

(<http://english.alarabiya.net/articles/2013/02/14/266237.html>, 17. 2. 2013).

Al-Zaidi, Hasan (2008). Tribal Violence Threatens Development and Peace in Al-Jawf, Mareb and Shabwa. *Yemen Post*. 28. 1. 2008

(<http://www.yemenpost.net/14/Reports/1.htm>, 9. 3. 2013).

Ghitis, Frida (2009). Yemen is a Failed State in the Making. *World Politics Review*. 11. 5. 2009.

Ghobari, Mohammed (2012). Hundreds of Yemeni demonstrators stormed the U.S. embassy compound in Sanaa on Thursday in protest at a film they consider blasphemous to Islam, and clashes with security forces killed at least one person and injured 15 others. *Reuters*. 13. 9. 2012

(<http://www.reuters.com/article/2012/09/13/us-yemen-usa-embassy-idUSBRE88C0AM20120913>, 16. 3. 2013).

Chivers, J. C.; Worth, R. F. (2013). Seized Chinese Weapons Raise Concerns on Iran. *The New York Times*. 2. 3. 2013

(<http://www.nytimes.com/2013/03/03/world/middleeast/seized-arms-off-yemen-raise-alarm-over-iran.html?pagewanted=all>, 16. 3. 2013).

Laessing, Ulf (2010). Yemeni water trader Mohammed al-Tawwa runs his diesel pumps day and night, but gets less and less from his well in Sanaa, which experts

say could become the world's first capital city to run dry. *Reuters*. 17. 2. 2010 (<http://www.reuters.com/article/2010/02/17/us-yemen-water-idUSTRE61G21P20100217>, 5. 7. 2013).

Mádl, Michal (2012a). Jemen – dokonalá bouře, část první. *Oficiální portál Informačního centra o NATO*. 23. 4. 2012 (http://www.natoaktual.cz/jemen-dokonala-boure-cast-prvni-d3u-na_analyzy.aspx?c=A120423_105211_na_analyzy_m02, 10. 3. 2013).

Mádl, Michal (2012b). Jemen – dokonalá bouře, část druhá. *Oficiální portál Informačního centra o NATO*. 7. 5. 2012 (http://www.natoaktual.cz/jemen-dokonala-boure-cast-druha-dmh-na_analyzy.aspx?c=A120507_105732_na_analyzy_m02, 10. 3. 2013).

Mazzetti, Mark (2011). U. S. Is Intensifying a Secret Campaign of Yemen Airstrikes. *The New York Times*. 8. 6. 2011 (http://www.nytimes.com/2011/06/09/world/middleeast/09intel.html?_r=1&hp, 25. 3. 2013).

Oman Daily Observer (2013). Yemen's key reconciliation forum faces stiff challenges (<http://main.omanobserver.om/node/157102>, 17. 3. 2013).

Reinl, James (2010). Yemen envoy calls for entry to GCC. *The National*. 10. 1. 2010 (<http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/yemen-envoy-calls-for-entry-to-gcc>, 8. 3. 2013).

Šmíd, Tomáš; Vaňura, Vladimír (2009): Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy XLIV* (2), s. 44-64.

The Telegraph (2012). Al Qaeda offers gold bounty for the life of US ambassador in Yemen. 31. 12. 2012

(<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/yemen/9772220/Al-Qaeda-offers-gold-bounty-for-the-life-of-US-ambassador-in-Yemen.html>, 24. 3. 2013).

Whitaker, Brian (2002). Commentary: the law of political parties. *Yemen Gateway*. 14. 6. 2013 (<http://www.al-bab.com/yemen/gov/bwpol.htm>, 9. 3. 2013).

Yemen Post (2012). Arab Legue Urges Urgent Aid To Alleviate Yemen Humanitarian Situation. 9. 5. 2012 (<http://www.yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=5325>, 7. 3. 2013).

Yemen Post (2013). No truce with al-Qaeda says Yemen President. 6. 3. 2013 (<http://www.yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=6644>, 10. 3. 2013).

Internetové zdroje:

Al Jazeera (2011). *Who's who in Yemen's Oposition?* 28. 2. 2011 (<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/yemen/2011/02/2011228141453986337.html>, 8. 3. 2013).

Al Jazeera (2012). *U. S. embassy security chief killed in Yemen* (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/10/20121011101245549761.html>, 16. 3. 2013).

Amnesty International Česká republika (2010). *Jemen: protiteroristické akce vlády mají na svědomí stovky mrtvých*. 25. 8. 2010 (<http://amnesty.cz/z569/jemen-protiteroristicke-akce-vlady-maji-na-svedomi-stovky-mrtvych>, 11. 3. 2013).

Amnesty International Česká republika (2011). *Elektrické obušky mají demonstranty donutit k poslušnosti*. 16. 2. 2011 (<http://amnesty.cz/z606/elektricke-obusky-maji-donutit-demonstranty-k-poslusnosti>, 11. 3. 2013).

Amnesty International Česká republika (2013). *Amnesty a lidská práva* (<http://amnesty.cz/lidska-prava/>, 12. 3. 2013).

Arab League Online (2012). *Presentation of the Arab League*. 13. 9. 2012 (<http://www.arableagueonline.org/hello-world/#more-1>, 7. 3. 2013).

BBC World Service (2000). *Timeline: War in the Gulf*. 2. 8. 2000 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/861164.stm, 28. 12. 2012).

BBC World Service (2009). *Sharia*. 3. 9. 2009 (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/islam/beliefs/sharia_1.shtml, 25. 11. 2012).

BBC World Service (2013). *Saudi Arabia builds giant Yemen border fence*. 9. 4. 2013 (<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-22086231>, 4. 7. 2013).

Business Info (2012a). *Jemen: Ekonomická charakteristika země*. 23. 11. 2012 (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jemen-ekonomicka-charakteristika-zeme-18815.html>, 8. 3. 2013a).

Business Info (2012b). *Jemen: Vnitropolitická charakteristika*. 23. 11. 2012 (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jemen-vnitropoliticka-charakteristika-18813.html>, 11. 2. 2013).

Central Intelligence Agency (2012). *The World Factbook. Introduction: Yemen* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>, 28. 10. 2012).

Central Intelligence Agency (2013). *The World Factbook. Economy: Yemen* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html>, 13. 7. 2013).

Embassy of The Republic of Yemen in the Netherlands (2010). *Pictures From Yemen* (<http://yemen-embassy.nl/ImageGallery.aspx?id=b0213f83-4b44-4201-bcb0-254fb32acebc>, 19. 4. 2013).

Engdahl, William F. (2010). The Yemen Hidden Agenda: Behind the Al-Qaeda Scenarios, A Strategic Oil Transit Chokepoint. *Global Research*. 5. 1. 2010 (<http://www.globalresearch.ca/the-yemen-hidden-agenda-behind-the-al-qaeda-scenarios-a-strategic-oil-transit-chokepoint/16786>, 16. 3. 2013).

Freedom House (2012). *Countries at the crossroads* (http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Yemen%20-%20FINAL_0.pdf, 8. 3. 2013).

Frist, Jonathan; Harnisch, Chris; Zimmerman, Katherine (2010). Yemen Conflict Map. *Critical Threats*. 12. 5. 2010 (<http://www.criticalthreats.org/yemen/yemen-conflict-map>, 28. 3. 2013).

Fund for Peace (2012). *Country profile: Yemen* (<http://www.fundforpeace.org/global/states/ccppr12ye-countryprofile-yemen-08b.pdf>, 15. 1. 2012).

Fund for Peace (2013a). *The Indicators* (<http://ffp.statesindex.org/indicators>, 25. 4. 2013).

Fund for Peace (2013b). *The Failed States Index* (<http://ffp.statesindex.org/rankings-2013-sortable>, 4. 7. 2013).

Global Policy Forum (2013). *Failed States* (<http://www.globalpolicy.org/nations-a-states/failed-states.html>, 20. 1. 2012).

International Institute for Democracy and Electoral Assistance (2013). *About us* (<http://www.idea.int/about/>, 8. 3. 2013).

International Monetary Fund (2012). *Yemen Gets \$93 Million Emergency Loan from IMF*. 5. 4. 2012 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2012/car040512a.htm>, 26. 2. 2013).

Kagan, W., Frederick (2011). Al-Qaeda's Yemen Strategy. *American Enterprise Institut of Critical Threats*. 21. 6. 2011

(<http://www.criticalthreats.org/yemen/frederick-kagan-qaeda-yemen-strategy-june-21-2011>, 8. 3. 2013).

Library of Congress - Federal Research Division (2008). *Country Profile: Yemen, August 2008* (<http://memory.loc.gov/frd/cs/profiles/Yemen.pdf>, 1. 1. 2013).

Manfreda, Primoz (2011). Definition of the Arab Spring. *Middle East Issues* (<http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm>, 7. 3. 2013).

Ministerstvo vnitra České republiky (2010). *Azyl, migrace a integrace* (<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>, 30. 11. 2012).

Organisation of Islamic Cooperation (2010-2011). *About OIC* (http://www.oic-oci.org/oicv2/page/?p_id=52&p_ref=26&lan=en, 7. 3. 2013).

Press TV (2011). *UN: Yemeni regime must stop violence*. 13. 9. 2011 (<http://www.presstv.ir/detail/198932.html>, 20. 3. 2013).

Starr, Barbara (2009). U. S. official gives details of assistance to Yemen in fight against al Qaeda. *CNN* (<http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/12/29/yemen.al.qaeda/index.html?iref=allsearch>, 23. 3. 2013).

Swift, Christopher (2012). The Crisis in Yemen: al-Qaeda, Saleh, and Governmental Instability. *Foreign Policy Research Institute* (<http://www.fpri.org/footnotes/1702.201203.swift.crisis-yemen.html>, 4. 1. 2013).

The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf (2012). *Foundations and Objectives* (<http://www.gcc-sg.org/eng/index895b.html?action=Sec-Show&ID=3>, 8. 3. 2013).

The UN Refugee Agency (2010). *UNHCR visits sites for forcibly displaced civilians in Yemen's Saada City*. 26. 3. 2010 (<http://www.unhcr.org/4bacd42b6.html>, 20. 3. 2013).

The UN Refugee Agency (2013). *Yemen Factsheet. April 2013* (<http://www.unhcr.org/4c907a4a9.html>, 5. 7. 2013).

Transparency International (2013). *Corruption by country/Territory* (<http://www.transparency.org/country#YEM>, 1. 7. 2013).

Transparency International Česká republika (2011). *Indexy* (<http://www.transparency.cz/indexy/>, 1. 7. 2013).

Tristam, Pierre (2013). What is Yemen's Houthi region. *Middle East Issues* (<http://middleeast.about.com/od/yemen/f/houthi-rebellion-yemen.htm>, 27. 1. 2013).

United Nations. *United Nations Security Council* (<http://www.un.org/en/sc/>, 11. 2. 2013).

United Nations Development Programme (2012). *62 million people need humanitarian help worldwide*. 19. 7. 2012 (<http://www.undp.org/content/undp/en/home/presscenter/pressreleases/2012/07/19/62-million-people-need-humanitarian-help-worldwide-.html>, 7. 1. 2013).

United Nations News Centre (2013). *Dire humanitarian crisis could impede political transition in Yemen – UN envoy*. 4. 7. 2013 (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45341&Cr=Yemen&Cr1=#.Udf4JaDcfuw>, 7. 7. 2013).

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2013). *Yemen: “Dramatic humanitarian situation” could erode political process, warns UN*. 16. 5. 2013 (<http://www.unocha.org/top-stories/all-stories/yemen-%E2%80%9Cdramatic-humanitarian-situation%E2%80%9D-could-erode-political-process-warns>, 6. 7. 2013).

U. S. Department of State (2004). *Yemen profile*

(<http://www.state.gov/outofdate/bgn/yemen/7263.htm>, 28. 12. 2012).

Zimmerman, Katherine (2012). Insurgency in Yemen: The New Challenge to American Counter-Terrorism Strategy. *Critical Threats*. 19. 3. 2012

(<http://www.criticalthreats.org/yemen/insurgency-yemen-american-counter-terrorism-strategy-march-19-2012>, 9. 7. 2013).

8. Resumé

The topic of this thesis is the current situation in the Republic of Yemen. The study consists of two parts, the first one is theoretical – methodological followed by the second which is analytic. The first part is more focused on the interpretation of the fundamental terms (dissoluted state, disintegration of the state, the index of dissoluted states, the corruption perception index) and on the history of Yemen. Significant attention is also dedicated to the reign of former president Ali Abdullah Saleh. In addition, the economic development, current economic situation of Yemen and deals with Yemeni political system and local regime is covered. The foreign developing support is described thoroughly.

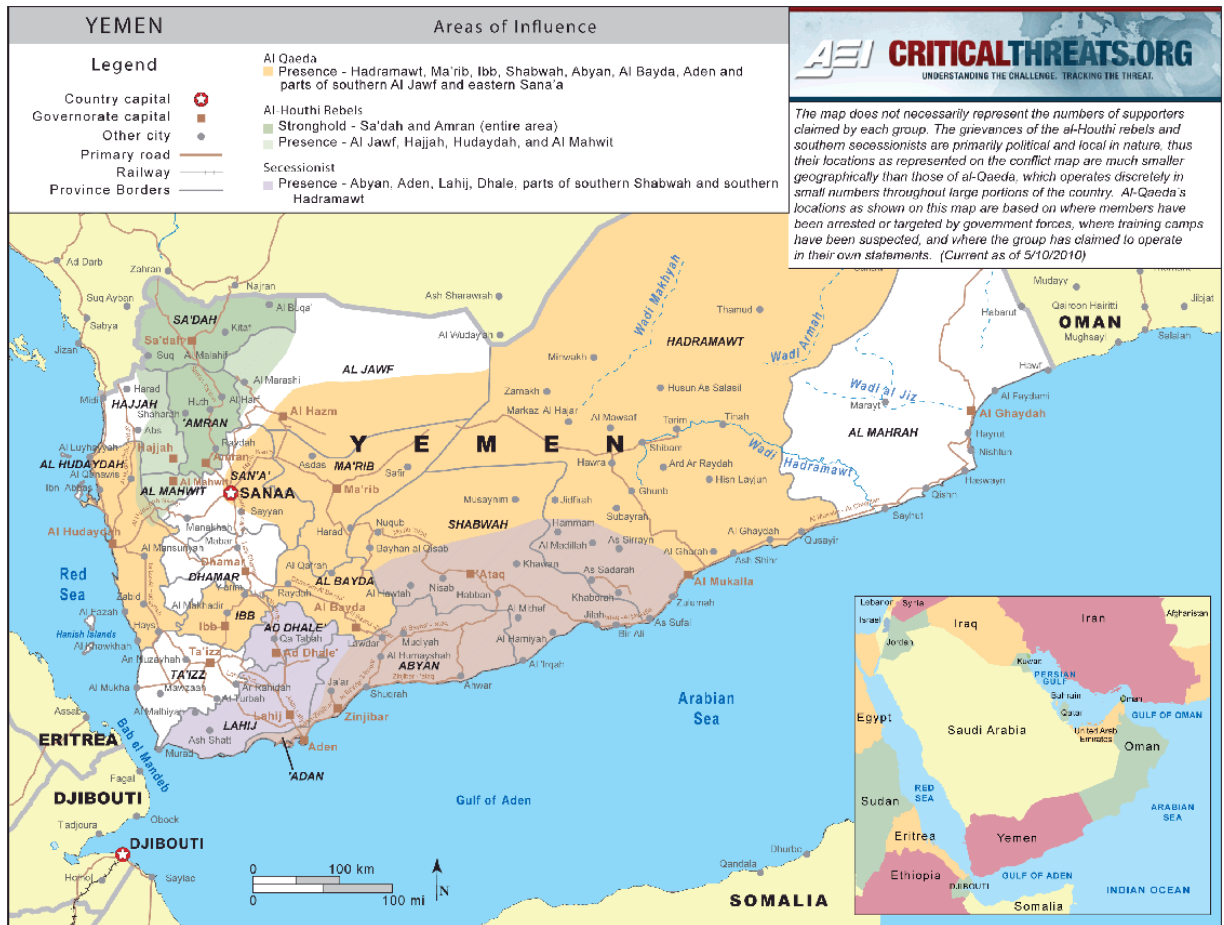
The second part follows by characteristics of the current Yemeni crises and analysis of the crucial individuals. An extensive focus is also dedicated to militant Islamist organization Al-Qaeda, which benefits from abusing the internal weakness and fragmentation of Yemen. Moreover, the attitude and approach of the USA to the Yemeni crisis and reasons for presence of American military troops in the country is characterized in this context. The conclusion analyses the perspective of the Republic of Yemen.

Příloha I.: Mapa provincií Jemenu:

(Embassy of The Republic of Yemen in the Netherlands, 2010).

Příloha II.: Mapa konfliktů v Jemenu:

(Frist; Harnisch; Zimmerman, 2010).

Příloha III.: Strategie jemenské větve Al-Káidy:

(Kagan, W., Frederick, 2011).